

Kollektiivisen älykkyyden hyödyntäminen osakesijoittamisessa: OCTO Solutions Oy

Joel Viitanen

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kollektiivisen älykkyyden hyödyntäminen osakesijoittamisessa: OCTO Solutions Oy

Joel Viitanen
Liiketalous
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2019

Joel Viitanen

Kollektiivisen älykkyyden hyödyntäminen osakesijoittamisessa: OCTO Solutions Oy

Vuosi	2019	Sivumäärä	49
-------	------	-----------	----

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, kuinka tutkimuksen toimeksiantajan palvelua voisi kehittää ja kuinka heidän palveluunsa perustuvaa kollektiivista älykkyyttä voisi hyödyntää paremmin heidän tarjoamassaan palvelussa sekä siihen perustuvissa osakevalinnoissa. Tarkoituksena oli kehittää toimeksiantajani nykyistä palvelua haastatteluiden avulla kerättyyn aineistoon sekä kirjalliseen teoriaan ja näistä saatuihin tutkimustuloksiin perustuen. Tavoitteena oli tuoda tätä kautta hyötyä sekä palvelun tarjoajalle, että sen käyttäjille.

Opinnäytetyön toimeksiantaja oli lohjalainen Startup-yritys OCTO Solutions Oy. Yrityksen nettisivuilla fisenses.fi on virtuaalinen osakesalkku, johon käyttäjät voivat viikoittain äänestää parhaimmaksi katsomiaan osakkeita. Tästä palvelusta on suunniteltu tehtävän finanssialan toimijan kanssa myöhemmin kollektiivinen rahasto. Työn avulla koottiin alan ammattilaisten kehitysehdotuksia, kokemuksia ja näkemyksiä asiasta.

Tämän opinnäytetyön tietoperusta koostui finanssialaa ja sijoittamista koskevasta kirjallisuudesta, artikkeleista sekä sähköisistä lähteistä. Työn teoriaosuudessa käsiteltiin sijoittamista teoriassa ja esiteltiin aihepiirin keskeisiä käsitteitä. Teoriaosuudessa kerrottiin myös esimerkein kollektiivisesta älykkyydestä ja kuinka se on näkynyt konkreettisesti pörssissä. Aiheesta rakennettiin johdonmukainen kokonaisuus, johon perustuen työn tutkimusosio on tehty.

Tutkimus toteutettiin tämän opinnäytetyön osalta kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Tutkimuksen haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Haastateltaviksi valittiin henkilöitä, jotka ovat sijoitusalan ammattilaisia tai heillä on paljon kokemusta ja tietoa sijoittamisesta sekä finanssialasta. Haastattelut suoritettiin loppusyksyn ja talven aikana. Tämän jälkeen haastatteluista saatu aineisto litteroitiin ja ne analysoitiin sisällönanalyysin avulla.

Tutkimustyön tuloksina saatiin paljon hyödyllistä tietoa siitä, miten palvelua voisi kehittää. Työn ohessa saatiin myös kaksi uutta henkilöä mukaan startup-ryhmään, jotka tuovat oman osansa palvelun kehittämiseen. Haastateltavilla oli samoja näkemyksiä palvelusta ja he pitivät konseptia potentiaalisena ja mielenkiintoisena.

Kehittämisehdotukset ja johtopäätökset perustuvat haastatteluista saatuihin ehdotuksiin, toimeksiantajan kanssa käytyihin keskusteluihin sekä tutkimuksen tekijän omiin ehdotuksiin. Palvelun käyttäjille tulisi lisätä sähköpostitse toimiva palautetoiminto äänestämistään osakkeista, eli käyttäjä saisi tietää viikoittain, kuinka hänen valitsemat osakkeensa pärjäsivät muihin verrattuna. Lisäksi palautteeseen koottaisiin viikon tärkeimmät uutiset, jotka ovat vaikuttaneet näihin osakkeisiin. Palveluntarjoaja voisi lisätä myös tärkeimmät tiedot osakkeista sivuilleen.

Asiasanat: Sijoittaminen, kollektiivinen älykkyyys, rahasto, palvelun kehittäminen

Joel Viitanen

Utilizing collective intelligence in stock investment: OCTO Solutions OY

Year	2019	Pages	49
------	------	-------	----

The purpose of this thesis is to examine how the commissioner's service could be improved and how the collective intelligence based on their service could be better utilized within the service they provide as well as the selection of shares based on it. The purpose is to develop the commissioner's current service on the basis of the material collected through interviews as well as theoretical information and the research resulting from these. The objective is to provide benefits to both the provider of the service and its users.

The thesis was commissioned by OCTO Solutions Oy, a start-up company from Lohja. The company's website [fisenses.fi](https://www.fisenses.fi) includes a virtual investment portfolio, where the users can vote weekly the shares they consider the most appropriate to be included in the portfolio. This service is intended to be turned into a collective fund later with a financial operator. Through my work, we were able to compile suggestions for development from professionals in the field, as well as their experiences and views on the subject matter.

The knowledge base of this thesis comprises literature, articles, and electronic sources pertaining to the financial sector and investing. The theoretical portion of the work discusses investing in theory and presents the essential concepts related to the subject matter. The theoretical portion also uses examples to explain collective intelligence and how it has been seen on the market in concrete terms. The subject matter was used to create a consistent ensemble, on which the research portion of the work is based.

The research for this thesis was carried out using a qualitative research method. The interviews for the research were conducted as theme interviews. The interview subjects comprised investment sector professionals and people with extensive experience and knowledge of investing and the finance sector. The interviews were conducted in late fall and over the winter. Next, the material resulting from the interviews was transcribed and analysed using content analysis.

The research provided a wealth of useful information on how the service could be developed. Alongside the work, two additional people were brought to the start-up group, who will contribute to the development of the service. The interviewees had similar views on the service and they believed the concept had potential and considered it interesting.

The development suggestions and conclusions are based on suggestions resulting from the interviews, discussions with the commissioner, and the personal suggestions of the author. An email feedback function pertaining to the shares they voted for should be implemented for the users of the service, which would let the users know how the shares they picked performed compared to others. In addition, the feedback email would include the most important news stories from the week that impacted the shares in question. The service provider could also add the essential information regarding the shares on their website.

Keywords: Investment, collective intelligence, fund, service development

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Tutkimuksen toimeksiantaja	8
3	Tutkimuksen ajankohtaisuus	10
4	Keskeiset käsitteet	11
4.1	Arvo-osuustili	11
4.2	Pörssi	11
4.3	Pörssiosake	11
4.4	Sijoitusrahasto.....	11
5	Kollektiivinen älykkyys	12
5.1	Kollektiivinen älykkyys verkkovoimana	13
5.2	Osakemarkkinoiden ennustus	14
5.3	Päätöksentekopörssi.....	16
5.4	Kollektiiviset älylliset järjestelmät	17
6	Sijoittaminen.....	18
6.1	Sijoittajien palvelut	19
6.2	Sijoittajien informaatioympäristö	20
6.3	Sijoittajien käyttäytyminen osakemarkkinoilla	22
6.3.1	Pörssin laumakäyttäytyminen.....	23
6.3.2	Sisäpiiritieto	24
6.3.3	Tunnekuohut	24
7	Tutkimusmenetelmä	25
7.1	Laadullinen tutkimus	25
7.2	Tutkimuksen rakenne	27
7.3	Teemahaastattelu	28
7.4	Aineiston analysointi	28
7.5	Sisällönanalyysi	29
7.6	Tutkimuksen eettisyys	29
8	Tutkimushaastattelut	30
8.1	Haastattelutavat	30
8.2	Haastattelukysymykset	31
8.3	Haastateltavien taustamuuttujat	33
8.4	Haastattelut	33
8.4.1	Nuorten osakesäästäjien varapuheenjohtaja Jamilla Heiskanen	33
8.4.2	Nordean varainhoidon asiantuntija Kalle Karppinen.....	35
8.4.3	Nuoret Osakesäästäjät -aktiivi Eemeli Vierimaa.....	35
8.4.4	Sijoitus- ja finanssialan ammattilainen Ilkka Parviainen.....	36

8.4.5	Sijoituskirjailija ja yrittäjä Henri Elo.....	37
8.5	Muut haastattelut	38
8.5.1	Aniway Oy	38
8.5.2	Finanssivalvonta.....	38
9	Tutkimuksen tulokset	39
9.1	Tulosten tarkastelu ja luotettavuuden arviointi	41
9.2	Työn yleistettävyys	42
10	Johtopäätökset ja yhteenveto	42
11	Oman oppimisen arviointi	43

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön aihe on, miten kollektiivista älykkyyttä pystytään hyödyntämään osakesijoittamisessa ja millaisia tuloksia sen avulla voidaan saada. Opinnäytetyöni toimeksiantaja on Lohjalainen Startup-yritys OCTO Solutions Oy, jolla on omilla Fisenses.fi -nettisivuillaan virtuaalinen osakesalkku, joka muodostuu 15 eri pörssiyhtiön osakkeesta pidemmän aikavälin tulosten perusteella. Käyttäjät äänestävät enintään kolmea valitsemaansa osaketta pörssin jokaisesta kokoluokasta eli pienet, keskisuuret ja suuret yritykset. Äänestyksen tulokset julkaistaan joka sunnuntai ja näiden tulosten pohjalta osakesalkkua päivitetään sekä sinne valitaan kollektiivisesti parhaiten pärjänneet osakkeet. Käyttäjä, jonka valinnat ovat onnistuneet hyvin, saa enemmän painoarvoa äänestyksessä muihin nähden. (Fisenses 2019.)

Opinnäytetyö koostuu kolmesta suuremmasta asiakokonaisuudesta: Ensimmäinen osa painottuu aiheeseen liittyvään teoriaan. Teoriaosuudessa kerrotaan toimeksiantajasta, määritellään keskeiset käsitteet sekä kerrotaan laajemmin sijoittamisesta ja kollektiivisesta älykkyydestä, joiden ympärille tutkimusongelmani keskittyy. Tämän jälkeen esitellään tutkimusmenetelmät ja kerrotaan tutkimuksesta ja sen taustoista. Lopuksi esittelen ja analysoin haastatteluiden kautta saatuja tutkimustuloksia sekä teen niistä johtopäätökset.

Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus on myös ilmaista tutkijalleen koituvat hyödyt ammatillisen osaamisen kehittymisessä kohti asiantuntijuutta. Tavoite siis ilmaisee millaista hyötyä, tietoa ja osaamista opinnäytetyön avulla saadaan aikaiseksi ja kenelle (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2018). Tämän opinnäytetyön tavoite on kehittää OCTO Solutions Oy:n tarjoamaa Fisenses.fi sivulla toimivaa palvelua ja tuoda sitä kautta hyötyä toimeksiantajalle ja palvelun käyttäjille. Tarkoituksena on tuoda palveluun lisää ominaisuuksia, joiden avulla kollektiivinen älykkyys saadaan kunnolla valjastettua ja palvelun käyttäjät pystyvät paremmin valitsemaan tuottavia osakkeita.

Opinnäytetyön tutkimusongelma on, miten OCTO Solutions Oy:n palvelua voisi kehittää. Tarkoituksena on selvittää, miten palvelussa pystytään hyödyntämään kollektiivista tietoa tehokkaammin ja miten palvelusta saataisiin toimivampi ympäristö palvelun käyttäjille ja sijoittamisesta kiinnostuneille. Tämän avulla käyttäjälle jäisi palvelusta laadukas käyttäjäkokemus. Tutkimus tehdään laadullisia eli kvalitatiivisia menetelmiä käyttäen. Yrityksen toimitusjohtajan ja perustajan kanssa on yhdessä ideoitu tämän opinnäytetyön aihe. Yritys oli opinnäytetyön tekohetkellä mielenkiintoisessa tilanteessa, jossa heillä oli neuvottelut kesken erään suomalaisen suuren finanssialan toimijan kanssa.

Opinnäytetyön aihe on rajattu käsittelemään kollektiivista älykkyyttä yhdistettynä sijoittamiseen. Aiheeksi on yhdessä valittu toimeksiantajan kanssa kollektiivisen älykkyyden hyödyntämisen osakesijoittamisessa, koska se ei ole liian laaja aihepiiri ja vastaavanlaisia tutkimuksia

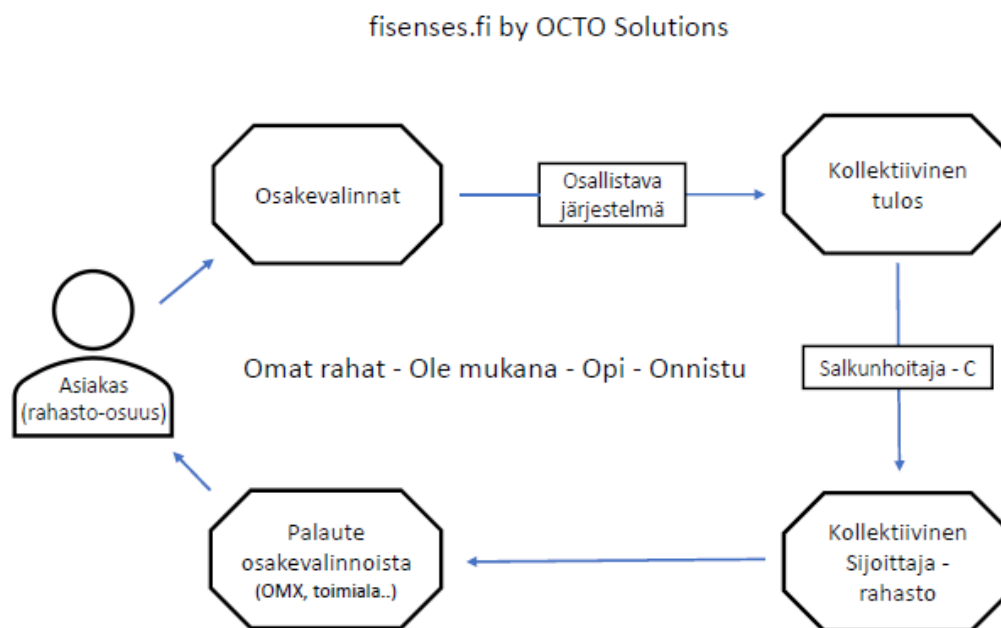
ei ole opinnäytetyön muodossa vielä tehty. Haastatteluissa konseptia pystytään samalla tuomaan tutummaksi alan toimijoille, joka tuo lisähyötyä työn toimeksiantajalle. Perustajan ja toimitusjohtajan kanssa on myös käyty läpi potentiaaliset tahot ja henkilöt, joiden kanssa haastattelut tullaan suorittamaan.

Sijoittaminen on erittäin kiinnostavaa ja idea tämän opinnäytetyön tekemiseen OCTO Solutions Oy:lle tuli työn ohjaajan vinkistä. Tutkimusta varten on seurattu Suomen pörssiä ja luettu paljon artikkeleita aiheeseen liittyen. Niitä löytyy erinäisiltä sijoittamiseen keskittyviltä nettisivustoilta ja sosiaalisen median kanavista. Opinnäytetyötä varten luettiin muun muassa kollektiiviseen älykkyyteen sekä sijoittamiseen liittyvää kirjallisuutta, jonka avulla pyrittiin kartuttamaan tietämystä aiheeseen liittyvistä asioista.

2 Tutkimuksen toimeksiantaja

Toimeksiantajani on OCTO Solutions Oy niminen startup -yritys Lohjalta. Idea yritykseen on syntynyt vuonna 2013 ja yritys on perustettu vuonna 2015 Lohjalla. OCTO Solutions Oy:llä on internetissä toimiva Fisenses-niminen palvelu verkkosivullaan. Palvelun perusidea on, että käyttäjät rekisteröityvät palvelun nettisivuille luoden oman käyttäjätunnuksen sinne. Äänestämällä käyttäjien mielestä parhaimmat osakkeet he osallistuvat kollektiiviseen päätöksentekoon viikon parhaista osakkeista, joista muodostetaan kollektiivinen osakesalkku. Tämä osakesalkun sisältö on pidemmän aikavälin toiminnan tulos. (Fisenses 2019; Komulainen 2018; Niinikivi 2018.)

Palvelun ideana on antaa kaikkien rekisteröityneiden käyttäjien päätöksille alussa samanlainen painoarvo, jolloin toteutuu kollektiivisen älykkyyden keskeisin perusajatus. Näin halutaan toimia siksi, että yrityksessä uskotaan ryhmätyöskentelyn olevan paras ja tehokkain tapa saada tuloksia myös sijoittamisessa. Yrityksiin suhtaudutaan yleisesti nuivasti ja tunteettomasti ja tämä saattaa vaikuttaa ihmisten tekemiin osakevalintoihin. Kollektiivinen ympäristö, joka koostuu asiaan perehtyneistä ihmisistä, saa tällaisen ajattelun vähenemään ja näin saadaan myös parempia tuloksia sijoitusten kannalta. (Fisenses 2019; Komulainen 2018; Niinikivi 2018.)

Kuvio 1

Monille sijoittajilla tulee kausia, jolloin osakevalinnat eivät tunnu osuvan hyvin. Toimeksiantajani kehittämässä palvelussa tekoäly hoitaa asian niin, että niillä, joilla osakevalinnat osuvat huonoinakin aikoina, saavat isomman painoarvon äänestyksessä. Tällöin rahastoa hoitaisi aina parhaita osakevalintoja tekevät henkilöt salkunhoitajan apuna. Kollektiivinen sekä osallistavaa järjestelmää käyttävä rahasto olisi myös markkinoinnissa vakuuttava asia. (Fisenses 2019.)

Kyseinen konsepti on helppo ja turvallinen tapa aloittelevalle sijoittajalle tutustua osakemarkkinaan ja testata omia osakevalintojaan. Kaikki osakkeisiin liittyvät avaintiedot löytyvät myös yhdestä paikasta. Rekisteröityneet käyttäjät pääsevät näkemään sivuston virtuaalisen osakesalkun, jota päivitetään viikoittain. Joka viikko käyttäjät valitsevat kolme heidän mielestään potentiaalisinta osaketta kaikista kolmesta kokoluokasta. Näistä valitaan viisi äänestysten perusteella parhaiten pärjännyttä osaketta, joista muodostuu 15 parhaimman osakkeen salkku. Palvelun idea ei ole siis tehdä omia analyysejä markkinoista tai osakkeista vaan tuoda pelkästään käyttäjien anonyymi näkemys osakkeista.

Sivusto haluaa olla riippumaton uutisoinnista ja erilaisista analyyseistä. Palvelua ollaan kehittämässä kaiken aikaa ja yrityksen osakkaat ovat käyneet eri tahojen kanssa mahdollisesta yhteistyöstä. Yritys onkin tällä hetkellä mielenkiintoisessa vaiheessa, koska alustavat yhteistyöneuvottelut ovat käynnissä suomalaisen finanssialan konsernin kanssa. Myös peliyritysten

kanssa on mietitty yhteistyötä tulevaisuudessa ja olemme tavanneet myös pelialan toimitusjohtajan aiheen tiimoilta.

3 Tutkimuksen ajankohtaisuus

Sijoittaminen on alkanut viime vuosina kiinnostamaan ihmisiä entistä enemmän. Viime vuonna Nordnetin asiakasmäärä kasvoi jopa 25 prosenttia (Harma 2018). Tätä selittää osittain se, että säästäjät ovat kyllästyneet mataliin korkoihin ja kurssien heilunta on alkanut sen sijaan kiinnostamaan tuottojen toivossa (MTV 2018). Sijoittamista ei mielletä enää vain varakkaiden harrastuksena vaan siitä ovat kiinnostuneet myös nuoret ja nuoret aikuiset. Netistä löytyy nykyisin monia blogeja, joissa nuoret aikuiset kertovat ennen olleensa taloudellisissa vaikeuksissa tai eläneet tuhlailevaa elämää, mutta ovat tehneet elämäntapamuutoksen ja alkaneet säästämään ja sijoittamaan.

Monissa sosiaalisen median kanavissa on myös omia ryhmiä sijoittamiseen liittyen, jotka ovat kasvattaneet paljon suosiotaan. Niistä saa paljon hyviä vinkkejä sijoittamiseen. Tällainen murros alalla vähentää paljon henkilökohtaisten sijoituspalveluiden käyttöä. Nykyisin tietoa on niin helposti saatavilla ja sosiaalisen median ryhmissä voi keskustella aiheen tiimoilta ilman toisen osapuolen tarvetta myydä tuotetta toiselle henkilölle. Tällöin keskustelu pysyy vilpittömänä. Fisenses-palvelussakin tämä on ideana ja äänestykset parhaista osakkeista halutaan pitää mahdollisimman tasa-arvoisina ja puolueettomina.

Opinnäytetyöni ideana onkin tuoda uusia näkemyksiä esiin, miten OCTO Solutions Oy:n tarjoaman palvelun kollektiivinen sijoitusympäristö saataisiin valjastettua tehokkaaseen käyttöön ja tuotaisiin palvelua sijoittajien tietoisuuteen ja tehtäisi heille selväksi, että miten se eroaa toimintaperiaatteeltaan nykyisen kaltaisista muista sivustoista ja konsepteista. Muilla sivustoilla jaetaan sivustojen ylläpitäjien tai muiden ammattilaisten tekemiä analyysejä esimerkiksi pörssiosakkeista, jotka johdattavat käyttäjiä tavallaan vain yhteen suuntaan. Toki näilläkin sivustoilla voi tuoda oman mielipiteensä esiin, mutta sille ei anneta yhtä suurta painoarvoa, kuin OCTO Solutionsin palvelussa. Resurssit eivät tällä hetkellä riitä ohittamaan suosituimpia sivustoja tai palveluita, mutta se ei ole perimmäinen tarkoituskaan. Tavoitteena on tuoda konseptia esille sijoitusalan ammattilaisille, isommille organisaatioille finanssialalla ja mahdollisen yhtistyön kautta suurelle yleisölle. Käyttämällä esimerkiksi sosiaalista mediaa ja tuottamalla uudenlaista laadukasta sisältöä, sivustolle saataisiin näkyvyyttä ja kokeneemmatkin sijoittajat kiinnostumaan sivustosta, jotka toisivat heidän omat näkemyksensä esille äänestämällä osakkeita.

4 Keskeiset käsitteet

4.1 Arvo-osuustili

Arvo-osuustili eli rahasto- tai osakesalkku on sijoittajan tili, jolle merkitään esimerkiksi sijoittajan ostamat osakkeet tai rahasto-osuudet. Nettiin tehdyllä arvo-osuustilillä voi käydä kauppaa esimerkiksi osakkeilla, rahasto-osuuksilla tai vaikka johdannaisilla sijoitustuotteilla. Arvo-osuustililtä näkee myös minkälaisia sijoitustuotteita omistaa ja kuinka paljon. Sieltä näkee myös arvopapereiden arvo-osuuslajin. Arvo-osuustili on aina pakollinen, jos haluaa hankkia tai omistaa jo arvo-osuuksia. Arvo-osuustilin ohelle omistajan tulisi myös avata arvo-osuustilin hoitotili, jolta veloitetaan esimerkiksi mahdolliset palvelumaksut sekä maksetaan osakkeista irtoavat osingot. (Minilex 2019.)

4.2 Pörssi

Pörssillä tarkoitetaan säänneltyä ja organisoitua kauppapaikkaa sijoittajille. Pörssissä voi käydä kauppaa esimerkiksi pörssiosakkeilla, raaka-aineilla, futuureilla, valuutoilla ja voit ostaa rahasto-osuuksia. Pörssissä käyty kauppa on täysin läpinäkyvää ja julkista. Tämä tarkoittaa, että arvopapereiden välittäjä ja tehtyjen kauppojen määrä sekä hinnat ovat julkista tietoa. Toimeksiannot toteutuvat samassa järjestyksessä, jossa ne on pörssiin tehty. Suomen pörssissä voi käydä kauppaa kaikkien Suomen pörssiin listautuneiden osakeyhtiöiden osakkeilla. (Säästämällä rikkaaksi 2018.)

4.3 Pörssiosake

Pörssinoteerattu osake on jonkin julkisen osakeyhtiön yksi osuus yhtiön osakepääomasta. Pörssiosakkeella on pörssissä osakekurssin määräämä hinta, jonka maksaessaan sijoittaja saa tämän osakkeen ja näin hänestä tulee yhtiön osuuden omistaja. Mitä vahvempi usko sijoittajilla on yhtiön tulevaisuuteen, sitä korkeammaksi osakkeen hinta pörssissä nousee. Yritykset keräävät varoja listautumalla pörssiin ja järjestämällä osakeannin, jolloin sijoittajat voivat ostaa yhtiön osakkeita. Pörssiosakkeita välittävät eri arvopapereinvälittäjät, kuten esimerkiksi pankit. Nykyisin on myös muita pääosin netin kautta toimivia arvopaperinvälittäjiä. (Sijoitusrahastot 2019.)

4.4 Sijoitusrahasto

Sijoitusrahastoja on monenlaisia. Rahastot luokitellaan niiden sisältämien sijoituskohteiden mukaan. Erilaisia rahastoja ovat esimerkiksi osakerahasto, korkorahasto, yhdistelmärahasto, erikoisrahasto sekä ETF-rahasto. Osakerahastoissa varat sijoitetaan pääasiassa osakkeisiin tai osakesidonnaisiin arvopapereihin. Korkorahastoissa taas yritysten, pankkien ja valtioiden liikkeelle laskemiin korkoinstrumentteihin. Yhdistelmärahastoissa taas sijoitetaan sekä osakkeisiin, että korkoinstrumentteihin. Yhdistelmärahasto onkin suosituin rahastotyyppi.

Erikoissijoitusrahastojen eli hedge-rahastojen tavoite on tehdä positiivista tuottoa riippumatta markkinatilanteesta. Niiden säännöt ovat sallivammat, kuin muissa rahastoissa. Erikoisrahastoja voi käyttää hyvänä suojana normaaleille sijoituksille. ETF-rahastot ovat muuten samanlaisia, kuin normaalit rahastot, mutta ne on noteerattu pörssissä eli niillä käydään kauppaa suoraan pörssin kautta. Lyhenne ETF tulee sanoista exchange traded fund (Sijoittaja 2019). Rahastot ovat kasvattaneet suosiotaan viime vuosien aikana ja samalla niiden valikoima on laajentunut. Perinteisempien rahastojen rinnalle on kehittynyt myös asiakkaiden toiveitten pohjalta uudenlaisia rahastoja esimerkiksi eettiset, alueelliset tai rahastojen rahastot. (SEB 2019.)

5 Kollektiivinen älykkyys

Kollektiivinen älykkyys mielletään usein yksilöllisen tai yksityisen vastakohtana ja ne saateen asettaa vastakkain. Kollektiivisuuteen on asetettu sekä myönteisiä, että kielteisiä piirteitä yksilöllisen vastakohtana. Nämä kielteiset piirteet yleensä liittyvät kahteen asiaan. Toinen näistä on pelko joukon voimasta ja sen vapaudenrajoituksista tai mielivallasta ja toinen asia liittyy epäilyyn joukkoa tyhmentävästä vaikutuksesta. Tästä löytyy Suomessa sanalaskukin. (Parviainen 2006, 5-10.)

Myönteiset piirteet, jotka kollektiivisuuteen liitetään, liittyvät yleensä yhteisöllisyyden kehittämiseen ja toisaalta kritiikkiin yksilöllistämisestä. Nykyisin on kasvavissa määrin alettu arvostaa sosiaalisia taitoja sekä yhteisöllisyyttä melkein jokaisella elämän osa-alueella. Tämä johtuu osin siitä, että yrityksissä ja yhteisöissä on enemmissä määrin siirrytty tiimityöskentelyyn. Jotta liiketoiminnassa ja yrityselämässä pärjää, pitää olla sosiaalista pääomaa sekä hyvät verkostot ja verkostoitumistaidot. (Parviainen 2006, 5-10.)

On hyvä tarkentaa, että kollektiivisuuden asettaminen yksityisen ja yksilöllisen binaarisesti vastakohdaksi ei anna kollektiivisuuden syvemmästä merkityksestä oikeanlaista kuvaa. Kollektiivisuus ei automaattisesti poissulje yksilöllisyyttä. Sitä pidetään jopa yksilöiden identiteettiä ja yhteenkuuluvuutta voimistavana asiana. Ryhmän kautta voivat yksilöt löytää oman identiteettinsä ja huomata kollektiivisuuden rakentavan voiman. Kollektiivisuus ja yksilöllinen toiminta eivät sulje toisiaan pois. Voisi väittää, että yksilöiden vapaus toimia vahvistuu ja näin yksilöiden erityispiirteet pääsevät esille ryhmässä tai organisaatiossa. On pitkään uskottu, että yksilöt toimivat vain yksin rationaalisesti. (Parviainen 2006, 10-12.)

Yhteiskuntamme uudistumiselle pidetään tärkeänä älykkyyttä, sillä älyn avulla pystytään kehittämään uutta. Kaikista suurin kysymys tässä yhteydessä on, miten äly voidaan valjastaa käytettäväksi. Ihmiset ovat tottuneet ajattelemaan, että on yksi valittu henkilö tai määrätty taho, joka ajattelee heidän puolestaan. Tämä ajatus tulee ilmi esimerkiksi monoteismisissä uskonnoissa. Näin on siitäkin huolimatta, että ihmisestä ei huomaa milloin tämä taho

ajattelee vai ajatteleeko se ollenkaan. Ajattelu prosessina on näkymätöntä ja tapahtuu taval-
laan viiveellä. (Parviainen 2006, 89-91.)

Älykkyys ja älynkäyttö on keskeisessä asemassa nykyisessä tietoyhteiskunnassa. Tässä ihmisten välisessä yhteistyössä ei ole keskeisessä asemassa kukaan yksittäinen taho, vaan yleinen eli kollektiivinen älykkyys. Sitä ei rajoita ajallinen jatkuvuus, johdonmukaisuus tai tilallinen ole-
massaolo. Tärkeintä on kyky oppia uutta ja jakaa opittua tietoa. Yhteiskunnassa on hyvin tär-
keää osata muokata sitä, kuinka siellä ajatellaan ja mitä siellä ajatellaan. (Parviainen 2006, 100-105.)

Kollektiivisuus tarkoittaa siis yksilöllisen vastakohtaa. Kollektiivinen älykkyys on yhteisön tai ryhmän yhdessä tekemä näkemys jostain asiasta. Kun yksilöt tuovat esiin omat näkemyksensä ja mielipiteensä jostain ongelmasta, saadaan aikaan keskimääräistä laadukkaampia ratkaisuja ongelmiin.

”Ihmisen älykkyys on aina kollektiivista ja verkostoitunutta. Millään muulla tavalla ei ole mah-
dollista päästä mihinkään merkittäviin älyllisiin saavutuksiin” (Hakkarainen 2006). Kollektiivi-
nen älykkyys on uusi tapa tuoda yhdessä kehitettyjä oppeja muiden luettavaksi, käytettäväksi ja sovellettavaksi omaan sijoitusstrategiaan.

5.1 Kollektiivinen älykkyys verkkovoimana

Verkkovoimalla tarkoitetaan yhteisöllistä toimintaa, jossa satunnaisesti valittu joukko henki-
löitä kokoontuu yhteen ratkaisemaan ongelmaa tai saavuttamaan jotain yhteistä päämäärää. Verkkovoimalla tarkoitetaan määritelmää Internet-pohjaisesta kollektiivisesta älykkyyydestä. (Hintikka 2018.)

Edellä mainittu joukko voi muodostua tietotekniikan avulla nopeasti täysin ilman koordinoi-
ntia. Tietoverkkojen välityksellä se pystyy toimimaan hyvin tehokkaasti. Tällaiset ihmisten in-
ternetissä muodostamat joukot ovat monesti väliaikaisia. Kun olemassa ollut ongelma on rat-
kaistu tai muu päämäärä saavutettu, yhteisö usein hajoaa sen jälkeen. (Hintikka 2018.)

Kari Hintikka (2018) erottaa verkkovoiman kollektiivisen älykkyuden muunlaisista muodoista tarkentamalla, että verkkovoimassa vallitsee omanlaiset työkalut ongelman ratkaisemiseen sisällön ja vuorovaikutusympäristönsä takia päämäärää saavutettaessa. Hintikka painottaakin verkkovoimassa avoimuutta, ongelmalähtöisyyttä ja projektiluontoisuutta.

Fisenes-palvelussa kollektiivinen älykkyys verkkovoimana toimii edellä mainitulla tavalla. Tietyille sivustolle rekisteröityneet käyttäjät pääsevät valitsemaan ensin itsenäisesti parhaim-
maksi katsomiaan osakkeita ja sitten katsotaan kaikkien äänestysten tulokset. Näin saadaan selville, kuka on äänestänyt parhaiten tuottaneita osakkeita. Hänen äänestystuloksensa

noteerataan tällöin painoarvoisimpina osakkeina niitä yhteiseen salkkuun valittaessa, jolloin salkun tuotto saadaan pidettyä mahdollisimman korkeana.

5.2 Osakemarkkinoiden ennustus

Internet on mahdollistanut sen, että suuria määriä tietoa voidaan lähettää minne päin maailmaa tahansa. Tämän ansiosta kollektiivista älykkyyttä voidaan hyödyntää totuttua enemmän osakemarkkinoilla sekä pörssiosakkeiden hintamuutoksia pystytään ennakoimaan paljon paremmin. Eri verkkosivuilla olevat ohjelmat käsittelevät osakemarkkinoihin liittyvää dataa reaaliajassa pörssin ollessa auki ja tätä materiaalia pörssianalyttikot hyödyntävät ja julkaisevat sitten omien näkemystensä kaltaisia uutisia osakemarkkinoista. Tämä toiminta antaa harrastelijatasolla oleville sijoittajillekin mahdollisuuden julkaista ja jakaa myös omia taloudellisia neuvoja samaista aiheesta. Kun näille näkemyksille antaa yhtäläisen painoarvon, pystytään niistä muodostamaan yhteinen näkemys. (Ma, Li, Dong & Qin 2018.)

Jotta pörssianalyttikkojen ja muiden sijoittajien näkemyksiä pystytään hyödyntämään sijoittamisessa, pitää kaikki sijoittajat ja heidän mielipiteensä painottaa yhtäläisesti. Näin kollektiivisen älykkyyden keskeinen periaate täyttyy ja sitä pystytään hyödyntämään parhaiten sijoittamisessa. Näin pystytään myös ennustamaan paremmin osakemarkkinoiden täyttäytymistä ja ennakoita tulevaa. (Du, Dong, Qin & Wan 2018.)

Kollektiivisessä älykkyydessä löytyy yksi merkittävä piirre. Se jää meiltä helposti huomamatta vaikka se vaikuttaa kaikkialla ympäröivässä maailmassamme. Vaikka se havaittisiinkin, niin sitä saattaa toisaalta olla vaikea omaksua. Vaikka ihmiset olisivat kuluttajia, yritysjohtajia, sijoittajia tai äänestäjiä, kuvittelevat he, että tärkeät asiat ovat vain harvojen ja valittujen hallussa ja käytössä. Yleinen oletamus on, että oikeaan päätökseen tai ongelmien ratkaisuun tarvitaan oikeat henkilöt. Ihmisillä on ikään kuin tarve etsiä asiantuntijoita, vaikka ongelmia pystytään ratkaisemaan joukkojen avulla, joissa on muiden ohella myös viisaita ihmisiä. (Surowiecki 2007, 10-20.)

Erilaisille ihmisryhmille, kuten meklareille pörssissä tai yritysten johtohenkilöille, on yhteistä kollektiivinen päätöksenteko- ja ongelmanratkaisukyky. Hyvä ja tehokas ongelmanratkaisukyky pätee oikeastaan useampiin tai jopa jokaiseen ihmiseen. Tämä seikka pitää todistettavasti paikkansa. Jos kootaan tarpeeksi suuri ja monimuotoinen ihmisjoukko tekemään päätöksiä ryhmää kiinnostavista asioista, osoittautuvat nämä ryhmän tekemät ratkaisut ennen pitkää yksilön ratkaisua paremmaksi älyllisesti katsoen. Kyseinen tulos ei ole riippuvainen yksilön älykkyydestä tai perehdytyksestä asioihin. (Surowiecki 2007, 10-20.)

”Joukkojen viisaus” -nimisessä kirjassa kerrotaan monia hyvin mielenkiintoisia tapauksia kollektiivisen älykkyyden aikaan saamista tuloksista. Jotkin näistä mielenkiintoisista esimerkeistä kohdistuukin juuri pörssimaailmaan ja näistä saatiin tutkimukseen erittäin mielenkiintoista

tietoa ja esimerkkejä teoriapohjaan. Kirjassa kerrotaan esimerkiksi vuoden 1986 tammikuun 28. päivänä tapahtuneesta Challenger-avaruussukkulan onnettomuudesta, jossa amerikkalainen avaruussukkula räjähti noustessaan kohti avaruutta yli 15 kilometrin korkeudessa. Pörssi reagoi heti onnettomuuteen, koska laukaisu oli televisioitu ja tieto levisi nopeasti. Vain muutaman minuutin kuluttua sijoittajat halusivat eroon neljän tärkeimmän avaruussukkulan laukaisuun ja rakentamiseen osallistuneesta yhtiön osakkeista. Nämä yhtiöt olivat Rockwell International, Lockheed, Martin Marietta, Morton Thiokol. (Surowiecki 2007, 220-240.)

Kaksikymmentäyksi minuuttia räjähdyksestä Lockheedin kurssi oli laskenut viisi prosenttia, Martin Mariettan kolme ja Rockwellin kuusi prosenttiyksikköä. Morton Thiokolin kurssi kärsi kuitenkin eniten. Monet yrittivät myydä Thiokolin osakkeita, mutta sijoittajat eivät olleet enää niistä kiinnostuneita. Tämän takia kaupankäynti keskeytettiin melkein heti. Kun kaupankäynti avattiin uudelleen noin tunnin kuluttua räjähdyksestä, oli kurssi laskenut kuusi prosenttia. Pörssin sulkeutuessa kurssilasku oli melkein jopa kaksinkertaistunut. Sen sijaan muiden mainittujen yhtiöiden kurssit alkoivat hiljalleen nousta ja olivat laskeneet vain kolme prosenttia loppujen lopuksi. Tässä tullaan siihen lopputulokseen, että sijoittajat olivat leimanneet Morton Thiokolin pääsylliseksi sukkulan räjähdykseen ja olevan tällä suuria negatiivisia vaikutuksia yhtiön tulokseen. Tässä täytyy ottaa vielä huomioon, että onnettomuuspäivänä ei julkaistu minkäänlaisia julkisia kommentteja, joissa olisi osoitettu, että onnettomuus olisi Thiokolin vastuulla. New York Timesin seuraavan päivän jutussakin todettiin vain: ”Onnettomuuden syistä ei ole mitään tietoa.” (Surowiecki 2007, 220-240; Malone & Bernstein 2015, 23-25.)

Presidentin tutkimuskomissio osoitti puoli vuotta onnettomuuden jälkeen, että kantorakettien rengastivistet, joiden oli tarkoitus estää kuumien pakokaasujen vuotaminen ja tunkeutuminen polttoainesäiliöön, olivat hapertuneet kylmässä ilmassa ja aiheuttaneet räjähdysen. Pörssi oli ollut oikeassa. Thiokolia pidettiin siis pääsyllisenä tuhoisaan onnettomuuteen ja muiden yhtiöiden maine pelastui. Tästä tullaan siihen johtopäätökseen, että jo noin puolen tunnin kuluttua pörssi tiesi syypään onnettomuuteen. Todettakoon, että pörssin reaktio on hyvin mielenkiintoinen varsinkin tällaisessa tapauksessa, jossa pörssi toimi niin sanotusti puhtaasti eli esimerkiksi median erilaiset spekulatiot tai voitollisen kaupan houkuttimet eivät ehtineet vaikuttamaan tähän tapaukseen. Näiden syiden ja niin sanotun ”Wall Streetin hype-tyksen” takia pörssi on erityisen virhealtis järjestelmä mittaamaan sijoittajien kollektiivista älykkyyttä ja nyt ne eivät ehtineet vaikuttamaan asiaan. Ainoastaan myyjät ja ostajat päättelivät ja selvittivät tapahtuneen syyllisiä ja tulivat tässä oikeaan tulokseen. (Surowiecki 2007, 220-240; Malone & Bernstein 2015, 23-25.)

Se miten tämä oli mahdollista, on vaivannut tapausta tutkineita tahoja. Selvitettiin, onko tässä ollut kysymys sisäpiirikaupoista eli ovatko esimerkiksi Thiokolin johtajat yrittäneet myydä osakkeitaan, koska tiesivät heidän olleen syyllisiä onnettomuuteen. Näin ei kuitenkaan

ollut käynyt. Sitä eivät olleet tehneet myöskään kilpailijoiden johtajat, jotka olisivat jostain saaneet tiedon kyseisistä tiivisterenkaista ja niiden käytöstä. Mikään ei viitannut siihen, että joku taho olisi yrittänyt myydä osakkeita. Tämän aiheutti vain kaikki suhteellisen tietämättömät sijoittajat, jotka eivät vain ostaneet Thiokolin osakkeita. (Surowiecki 2007, 220-240)

5.3 Päätöksentekopörssi

On olemassa myös niin sanottuja päätöksentekopörssijä. Eräät tällaisista pörseistä kuitenkin voivat osoittautua hyödyttömiksi, koska niiden osallistujamäärä ei välttämättä riitä viisaisiin ennusteisiin tai ne yrittävät ennustaa jotain ennalta arvaamatonta. Päätöksentekopörssin ominaisuudet ovat monimuotoisuus, riippumattomuus ja hajautus. Sitten, kun olosuhteet ovat oikeanlaiset ja ongelmat sopivanlaisia, nämä ominaisuudet takaavat laadukkaiden ryhmäpäästösten synnyn. Nämä pörssit ovat kaikin puolin melko yksinkertaisia ja nopea keino sulattaa monet eriävät mielipiteet yhdeksi kollektiiviseksi ratkaisuksi. Niiden avulla pystytään myös kohentamaan organisaatioiden ja yritysten tulevaisuuden hahmottamista ja sitä kautta päätöksentekoa. (Surowiecki 2007, 35-40.)

Tämän takia onkin hieman outoa, että yritykset eivät ole olleet kovinkaan kiinnostuneita päätöksentekopörseistä. Yritysstrategia pohjautuu nimenomaisesti tiedon keräämiseen erilaisista lähteistä, joiden avulla koitetaan tehdä arvioita tulevaisuudesta ja tehdä ratkaisuja, jotka auttaisivat selviytymään tulevaisuudessa. Tällaiseen tarkoitukseen päätöksentekopörssit ovat juuri tehty. Vaikka näin on, ovat yritykset suhtautuneet enimmäkseen välinpitämättömästi näin potentiaaliseen tiedon lähteeseen. Yritykset turvautuvat melko haluttomasti päätöksenteon kehittämisessä työntekijöidensä potentiaaliseen kollektiiviseen älykkyyteen. Ongelma on kuitenkin yksinkertainen. Kollektiivista älyä ei käytetä kunnolla hyväksi, vaikka se on kiistaton tosiasia. (Surowiecki 2007, 35-40.)

Kollektiivisen viisauden hyödyntämiseen päätöksentekopörssi on mainio tapa, mutta itse menetelmällä, jolla sitä hyödynnetään, ei ole kovin suurta merkitystä. Kollektiivista älyä voidaan käyttää hyödyksi esimerkiksi pörssissä, vedonlyöntikertoimissa, pistejakauksissa tai vaikka futuurisopimuksissa. Jotkin näistä tavoista voivat toimia paremmin, kuin toiset. Ei ole tärkeintä kehittää kaikkein toimivinta järjestelmää vaan sen sijasta on huolehdittava, että järjestelmän raamit ovat kunnossa eli monimuotoisuus, riippumattomuus ja hajautus. Näin kollektiivinen älykkyys pääsee parhaiten käyttöön. (Surowiecki 2007, 35-40.)

Kollektiivisen älykkyyden ideana ei suinkaan olla aina oikeassa, vaan se, että joukko antaisi keskimääräistä paremman vastauksen, kuin yksi henkilö. Markkinoiden tehokkuudesta paras todiste on se, että pieni osa sijoittajista, kuten esimerkiksi Fisenses-sivuston käyttäjistä koostuva joukko, pärjää keskimäärin voitokkaammin, kuin pörssimarkkinat. Tämä tulee hyvin esille silloin, kun mietitään esimerkiksi Wall Streetin kaltaista pörssiä. Se joutuu asettamaan kurssin viidelle tuhannelle erilaiselle osakkeelle, kun taas monet piensijoittajat yrittävät

laskea oman pienemmän osakesalkkunsu arvoa ja sen tulevaa suuntaa. Osakemarkkinat on näissä oloissa kyvykkäämpi, kuin enemmistö sijoittajista. Huolimatta näistä seikoista finanssimarkkinat pärjäävät erittäin huonosti kollektiivisen viisauden hyödyntämisessä varsinkin, kun asiaa vertaa samanlaisiin toimintoihin. (Surowiecki 2007, 220-230.)

Ihmiset pystyvät toimimaan älykkäästi ainoastaan suhteessa erilaisiin kohteisiin esimerkiksi heidän ongelmiinsa, tehtäviinsä tai tavoitteisiinsa. On tietenkin tarpeellista, että on selkeä ja ymmärrettävä malli siitä, kuinka älykkyys toimii. Tämä pätee silloin, kun haluamme tehostaa älykkyyden kehitystä ja silloin, kun halutaan luoda esimerkiksi tekoälyjärjestelmiä. (Hakkarainen 2006.)

Seuraavissa kappaleissa käsitellään hieman älykästä toimintaa, että saataisiin kiinnitettyä lukijan huomio älykkyyden konkreettisiin ja käytännöllisiin asioihin. Tällainen lähestymistapa liittyy esimerkiksi puhuttaessa liiketoimintaan liittyvistä tiedusteluälykkyyden prosesseista. Älykkään toiminnan kapasiteetin lisäämiseen viittaa se, että kootaan tietoa liiketoimintaympäristöstä. Siihen kuuluu kilpailijat, ennusteet taloudellisista kehityssuunnista ja markkinat ylipäättään. Siihen liittyy tämän tiedon varassa eläminen ja sellaisten taitojen kehittäminen, joita tarvitaan tavoitteiden saavuttamiseksi huolimatta kilpailusta. Näiden asioiden pohjalta voidaan älykkyys ymmärtää toiminnan relationaaliseksi piirteeksi eli yksilön suhde ympäristöön liittyväksi. Suhteutettuna siihen, mitä pidetään kulttuuriympäristössä arvostettuina tavoitteina, niiden saavuttaminen vaatii kekseliäisyyttä ja on vaativaa suoriutumista. (Hakkarainen 2006.)

5.4 Kollektiiviset älylliset järjestelmät

Se, että muodostetaan yhdessä korkeatasoisia älykkäitä järjestelmiä, on ihmisen hajautuneen älykkyyden toinen puoli. Ihmiselle lajityypillistä on, että sen älykkyys on sosiaalista älykkyyttä, mutta testiälykkyys pelkistettään yksilölliseksi ominaisuudeksi, joka näin rajoittaa sitä. Ihminen on sosiaalinen olento, jolle on kehittynyt evoluutiossa ominaisuus jakaa älyllisesti haastavia tehtäviä muiden yhteisön jäsenten kanssa, jos se osoittautuu liian vaikeaksi yksin ratkaistavaksi. Tällä sosiaalisuudella saadaan ideaalitulanteessa aikaan ratkaisu, jota yksilö ei itse pystyisi saavuttamaan. Vodaankin sanoa, että älykkyyttä voidaan yhteensovittaa yksilöllisiin ja kollektiivisiin prosesseihin ennemmin, kuin yksittäiseen toimijaan. On kyseenalaista, että arvioidaan ihmisen älykkyyttä ainoastaan yksilön suoriutumisen kautta, vaikka ihmisen älykkyys on lajityypillisesti sosiaalista, niin kuin edellä jo mainittiin. (Hakkarainen 2006)

Älykkyystestitkin perustuvat nykyisin yleensä nopeaan ratkaisukykyyn, jota pidetään älyllisesti parempana tuloksena. On yhteisön kannalta tietenkin tärkeää, että siellä on myös sellaisia yksilöitä, joilla on nopea ratkaisukyky, kun sosiaalisesti toimivaa yhteisöä tarkastellaan kokonaisuutena. Kuitenkin tarvitaan myös niitä, jotka nopean ja mahdollisesti myös huonon

ratkaisun sijasta harkitsevat ja pohtivat asioita perusteellisesti. Yhteisöissä tarvitaan myös niitä, jotka heittäytyvät uusien asioiden kimppuun heti ja niitä, jotka ovat harkitsevampia ja näin tasaavat liian nopeaa ja mahdollisesti laaduttomampaa toimimista. Voidaan sanoa, että tällaisten älyllisten toimintojen moninaisuus ja niiden yhdistäminen toimii voimavarana, kuin se että ne jotenkin rajoittaisivat tai osoittaisivat joidenkin yhteisön jäsenten tyhmyyden. (Hakkarainen 2006.)

6 Sijoittaminen

Sijoittaminen on sijoitusinstrumenttien ostamista arvopapereiden välittäjältä ja yleisimpiä sijoitustuotteita ovat juuri pörssinoteeratut osakkeet eli julkisen osakeyhtiön liikkeelle laskevat osakkeet. Sijoittamisen päämääränä on tehdä voittoa sijoitustuotteilla, mutta pitää muistaa, että sijoittamiseen liittyy aina myös riski menettää pääoma (SEB 2019). Seuraavissa kappaleissa kerrotaan sijoittajille olemassa olevista palveluista ja sijoittajille eri kanavissa olevasta informaatiosta, joita he voivat käyttää sijoituspäätöstensä tukena.

Sijoitustietämys ja säästäminen ovat kasvattaneet suosiotaan varsinkin nuorison keskuudessa ja netistä löytyy nykyisin paljon sivustoja, joihin kirjoitetaan sijoittamiseen liittyviä blogeja ja jaetaan muuta sisältöä. Olen havainnut, että ne ihmiset, jotka eivät tiedä sijoittamisesta, mieltävät sen varakkaiden ja iäkkäämpien ihmisten harrastukseksi ja että se vaatisi paljon ylimääräistä varallisuutta. Tuntuu, että tällaiset henkilöt ajattelevat sijoittamiseen liittyvän suuria riskejä menettää kaiken sijoittamansa, vaikka sen on varmempi tapa vaurastua, kuin esimerkiksi lottoaminen, johon samat henkilöt saattavat käyttää kymmeniä euroja kuukaudessa. Sijoittamisen voi aloittaa helposti kuka tahansa vaikka 50 euron kuukausittaisilla talletuksilla, jonka muuten laittaisi lottoamiseen kuukauden aikana. Tämän summan voisi laittaa esimerkiksi hyvätuottoiseen rahastoon. Nykyään on jopa sellaisia rahastoja, joihin tallettamisesta tai sieltä nostamisesta ei veloiteta maksua (Harma 2018). Tällaiset rahastot ovat järkeviä vaihtoehtoja säästötileihin verrattuna varsinkin nyt matalakorkoisena aikana.

Kun ajatellaan sijoittamista verrattuna esimerkiksi uhkapeleihin, on jopa koomista, että suomalaiset käyttävät eniten Euroopassa rahojaan raha- ja uhkapeleihin. Yhteenlaskettuna suomalaiset kuluttavat jopa noin 3 miljardia euroa uhkapeleihin vuodessa. Tämä tekee keskimäärin yli 500 euroa jokaista suomalaista kohden. Sijoituspuolella yksityishenkilöiden sijoittamiseen käyttämät nettomerkinnot tekevät vain kolmasosan tästä eli noin miljardi euroa vuodessa. (Luoma 2019.)

Uhkapelaaminen on taloudellisesti ajateltuna yleensä paljon kannattamattomampaa, kuin sijoittaminen, koska yleensä pelien tarjoajat voittavat. Uhkapelitoiminta onkin yksi maailman kannattavimpia toimialoja (Luoma 2019). Miksi siis ihmiset esim. lottoavat viikoittain, mutta eivät säästä varojaan sijoittamiseen, joka on paljon tuottoisampaa varsinkin pitkällä aikavälillä.

Yksityissijoittajien tekemillä sijoituksilla luodaan vaurautta ja hyvinvointia ja niistä muodostuukin talousjärjestelmämme selkäranka. Verot maksetaan yksityisen sektorin toiminnan tuloksesta. Sijoituksilla on tässä iso vaikutus. Niihin kanaviin, joihin sijoittajien sijoittamat varat eivät automaattisesti markkinaehdoin kanavoidu, paikataan rahapelien tuotoilla. Tällä toiminnalla ei kuitenkaan päästä samoihin vaikuttavuushyötyihin, kuin sijoittamisella aikaansaaduilla. Muuten koko maan talouden kannattaisiin perustua rahapelimalliin. (Luoma 2019.)

Hallituksen päättämä osakesäästötilin tuleminen Suomeen vuonna 2020 (Valtiovarainministeriö 2019) helpottaa vielä entisestään osakesijoittamista. Tiliä voisi verrata toiminnaltaan, kuin sijoitusrahastoon, niin kuin aiemmin teoriaosuudessa on sanottu. Fisenses-sivuston palvelu siis hyödyntää kollektiivista älykkyyttä osakesijoittamisessa ja näin siitä tehdään myös aloittelijoilla helpompaa ja lähestyttävämpää, kun ei heti tarvitse itse tietää asiasta kaikkea vaan voi oppia mukana.

Ymmärrettävää kyllä, jos sijoittaminen tuntuu aluksi vaikealta ja se vaatiikin vähintään termien opettelua ja perusasioiden hallitsemista. Kannattaa myös lukea esimerkiksi sijoittamisen palveluhinnastot ja vertailla niitä eri tarjoajien kesken. Tässä opinnäytetyössä tuodaankin sijoitusmaailmaa lukijalle hieman tutummaksi samalla, kun edetään tutkimusongelman kanssa.

6.1 Sijoittajien palvelut

Sijoitusvaihtoehtoja löytyy nykyään monia ja eri instituutiot tarjoavat kiinnostuneille erilaisia palvelukokonaisuuksia. Erilaisille sijoittajille löytyy varmasti eri palveluiden ja erilaisten kokonaisuuksien joukosta mieluisin vaihtoehto sijoittaa. Valinnanvaraa löytyy nykyisin siis paljon, koska kilpailu tälläkin alalla teknologian kehittymisen myötä on kasvanut ja sijoittaminen on jopa arkipäiväistynyt huomattavasti ja se on alkanut enenemissä määrin kiinnostamaan ihmisiä. Voidaan jopa sanoa, että sijoittaminen on tullut ihmisten luokse.

Sijoittajapalveluntarjoajia on tullut paljon lisää varsinkin internetin välityksellä toimivia, mikä on toisaalta hyvä asia, mutta näitä valittaessa kannattaa olla kuitenkin tarkkana, koska eri arvopaperinvälittäjillä on erilaiset palveluiden hinnat. Vaikka kilpailu on kiristynyt, kannattaa muun muassa arvopaperinvälittäjien hinta- ja kulutiedoista ottaa selvää, että kuinka paljon eroa eri arvopaperinvälittäjillä on esimerkiksi ensimmäistä rahastomerkintää tehdessä. Jotkin arvopaperinvälittäjät voivat esimerkiksi rahastotilin avaamisesta ja ensimmäisestä rahastomerkinnästä veloittaa sata euroa. Netissä taas pystyy saman tekemään jopa ilmaiseksi (Harma 2018). Tällainen kalliimpi rahasto voi tietenkin osoittautua hyväksikin aktiivisen salkunhoidon ansiosta, kun niitä vertailee muihin arvopapereihin. Muutenkin palveluntarjoajien määrän kasvaminen markkinoilla on tehnyt hyvän arvopaperinvälittäjän valinnasta haastavampaa, kuin se ennen oli.

Suomen nykyinen hallitus on päättänyt, että vuonna 2020 Suomeen tulee aiemmin mainittu osakesäästötili halvempana ja helpommin hallittavampana vaihtoehtona, joka olisi suunnattu kaikille halukkaille sijoittajille (Valtiovarainministeriö 2019.) Sinne voi tallettaa osakkeita ja myös muita sijoitusinstrumentteja. Verokohtelun osalta osakesäästötiliä voisi verrata näissä sijoitusrahastoihin. Sijoituspäätökset voitaisiin tehdä kuitenkin itsenäisesti ja sijoitusten omistukset olisivat sijoittajan omissa nimissä. Pääomatuloveroa maksettaisiin vasta sitten, kun tililtä nostettaisiin varoja, joten tilin sisäisiä tapahtumia ei verotettaisi. Tämä on pitkään aikaan hallitukselta mielenkiintoinen uudistus sijoittamista ajatellen, joka kannattaa myös tiedostaa sijoittamista aloitettaessa. (Raeste 2018.)

Negatiivisia uutisia sijoittamisesta ajatellen on uutisissa tullut esiin väärinkäytöstapauksia, joissa esimerkiksi eräät tahot ovat huijanneet varakkaita henkilöitä ostamaan heidän palveluitaan ja sijoittamaan erilaisiin instrumentteihin, joista ei olla kerrottu asiakkaille tarpeeksi selkeästi. Ne on vain haluttu saada kuulostamaan hyvältä niin, että ihmiset ovat niitä ostaneet. Tällaiset väärinkäytökset tekevät hallaa alalle ja voivat saada jotkut ihmiset karttaamaan sijoittamista. Tämä tekee hallaa rehellisten tahojen liiketoiminnalle ja asiakashankinnalle. Näiden asioiden takia riippumaton kollektiivinen sijoitusympäristö sopii mainiosti sijoittajille, jotka haluavat tehdä hyviä päätöksiä helpossa, turvallisessa ja luotettavassa ympäristössä.

Sijoittamista voi opettaa niin, että ulkopuolinen on tukena ja apuna pitkän oppimisprosessin ajan. Niin kuin pianon tai kitaran soittaja voi edistää kehitystään hyvän opettajan avulla myös sijoittaja voi hyödyntää ulkopuolista apua. Tästä herääkin hyvä kysymys, että miksei sijoittajat käytä ulkopuolista apua, jos sellaista olisi tarjolla? Henkilökohtaista ohjausta ja valmennusta esiintyy hyvin vähän, mutta arvopapereita ja sijoituspalveluja kyllä ostetaan arvopapereiden välittäjiltä. (Hyttinen 2017.)

Fisenses-sivuston ideana onkin auttaa sijoittajaa kehittymään ja opettaa sijoittamisen keskeisiä asioista käytännönläheisesti. Käyttäjä oppii ajallaan, miten osakkeet reagoivat eri tilanteissa. Näin erilaiset tilanteet pörssissä selventyvät kaikille ja jokainen hyötyy saaduista opeista, kuin myös itse palvelu ja sen käyttäjien osakevalintojen laadukkuus.

6.2 Sijoittajien informaatioympäristö

Arvopaperimarkkinat toimivuuden kannalta informaation hankkiminen, välittäminen ja hyödyntäminen on erittäin keskeisessä osassa. Mitä paremmin sijoittaja huomioi olemassa olevan tiedon ja ottaa sen käyttöön päätöksenteossa, sitä paremmin ja tehokkaammin markkinat toimivat. Hypoteesin mukaanhan tehokkaissa osakemarkkinoissa arvopapereiden ja osakkeiden hinnoissa on otettu kaikki mahdollinen ja saatavilla oleva tieto huomioon. Todellisuudessa arvopaperimarkkinoita paremmin tutkiskellessa, äsken esitettyä toteamus ei kuitenkaan aivan

toteudu. Erilaisilla osapuolilla on omanlaiset intressinsä tiedon suhteen ja toisinaan se voi olla informaation kätkemistäkin. (Salo 2016, 35-40.)

Nykyisin netistä löytyy monia sijoittajille ja sijoittamisesta kiinnostuneille sivustoja, joissa jaetaan tietoa esimerkiksi sijoittamisesta, pörssiyhtiöistä ja tehdään erilaisia analyyseja osakeista. Tällaisia sivustoja yhdistää se, että niiltä ei voi ostaa sijoitustuotteita, mutta ne ovat suosittuja niiden tarjoamien tietojen ja alan ammattilaisten tekemien analyysien ansiosta.

Keskeinen linkki syntyy sijoittajien ja yhtiöiden välille sijoituspalvelujen tarjoajien ansiosta. Jos sijoittajat haluavat hankkia yhtiön liikkeelle laskemien rahoitusvälineitä, on heidän tehtävä sopimus tarjoajan kanssa. Tiedonantovelvollisuus, joka yhtiöillä on, koskee koko sijoittajakollektiivia. Tiedonantovelvollisuutta ei voida kohdentaa vain niille, jotka ovat jo ostaneet yhtiöiden osakkeita tai omistavat niitä ennestään. Tämä sijoittajien ja sijoituspalvelujen tarjoajien kesken vallitsee sopimusperusteinen suhde. Tämän suhteen luonteella on iso vaikutus myös tiedonantovelvollisuuteen luonteeseen. Tällöin sijoittajasta ei tule vain numero sijoittajien joukossa vaan tiedonantovelvollisuuden täyttymisen myötä on kaikkien sijoittajien tilanne huomioitu. (Salo 2016, 40-45.)

Yhtä lailla sijoittajien joukkoon kuuluvat niin ammattisijoittajat, kuin yksityissijoittajat. Myöskin analyytikot voivat toimia ja toimivatkin sijoittajina. Tiedonantovelvoitteiden laatuun vaikuttavat sijoittajien erilaiset asemat ja tilanteet. Kun kyseessä on yksityissijoittaja, on sijoituspalvelun tarjoajan tiedonantovelvollisuus merkittävästi vahvempi. Muunlaisien informaatioympäristöjen toimijoiden kesken ei samanlaista erottelua ammattimaisempien ja yksityisten sijoittajien välillä tehdä, kuin sijoittajille suunnatussa tiedonannossa. Yhtiöillä on informaatiovelvollisuus yhtiöiden osalta säännelty ja laadittu yleensä sellaiseksi, joka palvelee paremmin ammattimaisia sijoittajia ja muutenkin normaalia parempi taustatieto sijoittamisesta. Tällainen yhtiöiden tuottama on pääsääntöisesti asiantuntijaraportointi ei aina tue yksityissijoittajien päätöksentekoa osakemarkkinoilla. (Salo 2016, 40-45.)

Voidaan sanoa, että sijoittajien päätöksentekoon käyttämä tieto on kulkeutunut tavallaan jonkinlaisen suodattimen läpi. Analyytikot tekevät töitä yhtiöiden julkaisemien tietojen ja informaation kanssa ja julkaisevat niistä sijoittajien päätöksentekoa helpottavia analyyseja. Sijoituspalvelujen tarjoajat tarjoavat myös näitä tutkimuksia ja analyyseja asiakkailleen. Tämän lisäksi nykyään on monia yksityisiä ja itsenäisiä analyysien tarjoajia, jotka myyvät sijoitusanalyyseja arvopapereiden välittäjille tai suoraan sijoittajille. Media on myös suuressa roolissa sijoittajien näkökulmista ja osakekurssien osalta. Finanssivalvonta on tehnyt tutkimuksen vuonna 2013, jonka tulosten mukaan melkein puolet kyselyn vastaajista käyttää median tarjoaman informaation uutisoinnin kautta. Lehdet ja media olivat suurimmassa roolissa. Pörssitiedotteet koettiin tuolloin tutkimuksessa melkein yhtä tärkeiksi. Kyselyyn osallistujat saivat informaationsa myös sijoitusasiantuntijat, omaisuudenhoitajat, analyytikot sekä esimerkiksi

sijoittamiseen liittyvät tilaisuudet. Nykyisin myös blogit ja muu internetin tarjoama tieto, kuten keskustelupalstat, olivat yleisesti käytettyjä tiedonlähteitä. (Salo 2016, 40-45.)

Vaikka media muokkaakin joidenkin sijoittajien päätöksentekoa, on silti aina ihmisiä, jotka tietävät enemmän osakkeen arvoon vaikuttavista tekijöistä. Kun he äänestävät Fisenses-sivustolla tiettyjä osakkeita, joiden kurssi alkaa nousemaan, saa nämä äänestäjät painoarvoa palvelussa. Tällöin salkun kokonaisarvo nousee pörssi-indeksiin verrattuna, kun se ei seuraa täysin median pörssi uutisia. Tätä ominaisuutta halutaan entisestään tehostaa.

6.3 Sijoittajien käyttäytyminen osakemarkkinoilla

Kun henkilö sijoittaa varojaan, ei hänellä ole mitään varmuutta, kuinka hänen strategiansa toimii seuraavan vuoden aikana. Mestaritason sijoittajaa tällainen tieto ei aja vielä epätoivoon, koska se, että ymmärtää oman tekemisensä rajallisuuden, on yksi harvoista sijoittamisen pysyvistä kilpailueduista. Se, että tiedostaa oman tietämyksensä rajallisuuden, lisää toisaalta tuskaa, mutta tällainen tuska onkin menestyksen tehdas. Markkinoita ei voi mestaritason sijoittajakaan ennustaa pitkälle tulevaisuuteen ja juuri tämän ansiosta hän ei voi yksin lyödä vetoa positiivisen tai negatiivisen kehityksen puolesta eikä vastaan. (Hyttinen 2017, 90-100.)

Kun puhutaan kokeneesta sijoittajasta, hän hyväksyy sen, että etukäteen ei voi tietää markkinoiden käänteitä mistään tilastoista eikä pörssi-yhtiöiden tunnusluvuista. Yksilöt tekevät odottamattomia ja suorastaan hassuja ratkaisuja sijoittamisessa. Tällaisia päätöksiä ja niistä koituvia lyhyen aikavälin seurauksia ei pysty eikä toisaalta kannatakaan ennakoida ja kokenut sijoittaja jättää tällaiset ratkaisut tekemättä. (Hyttinen 2017, 90.)

Tietenkin sijoittajien joukossa on paljon myös sellaisia sijoittajia, jotka eivät taidoiltaan ole kovin kehittyneitä ja he eivät saavuta hyvää sijoitustulosta. Osaavienkin ja harjaantuneiden sijoittajien tulokset ovat kuitenkin keskimääräisesti usein jopa heikkoja. Aiemmin on kuvailtu sijoittajien laumakäyttäytymistä, mutta sen voi laskea osaksi suurempaa ongelmakokonaisuutta. Tämän ongelmakokonaisuus on tiivistettynä sijoittajien liiallinen luottamus omaan sijoituspäätöksentekokykyyn. (Hyttinen 2017, 140-145.)

Tilannetta, jossa sijoittajat ajattelevat, että osakemarkkinoilla on jokin tietty suunta, voi verrata niin sanottuun ”maila ja pallo” -esimerkkiin. Sijoittaja ajattelee tietävänsä ratkaisun, mutta kun pysähtytään ajattelemaan asiaa kunnolla, huomataan ajatus vääräksi. Ei ole olemassa tiettyä osakemarkkinoiden suuntaa. Sitä ei pystytä ennalta määrittämään eikä voida odottaa, että osakemarkkinat lähtisivät johonkin ennalta ajateltuun suuntaan, koska on monia erilaisia tulevaisuuksia. Tämän takia sijoittamisessa voittajia ja voittoja on hyvin vaikea arvioida. (Hyttinen 2017, 140-145.)

Tästä voidaan tehdä myös sellainen johtopäätös, että sijoittaminen kannattaa tavallisen ihmisen osalta ulkoistaa osaavalle ja ammattimaiselle päätöksentekijälle. Markkinataloudessa pystytään hyödyntämään ihmisen heikkouksia tehokkaasti ja monesti ihmisten sijoitusvarat ovat pääsääntöisesti sellaisten päätöksentekijöiden hoidettavina, jotka kilpailevat toistensa kanssa oikeastaan kaikella muulla paitsi sillä, että kenen vastaus olisi parhain mahdollinen. Näitä ovat esimerkiksi vastauksen nopeus tai vastauksen suosio. (Hyttinen 2017, 140-145.)

Sijoittaakseen ihminen haluaa suositun eli muiden hyväksymän sijoitusidean uskaltaakseen laittaa varansa tähän sijoitusinstrumenttiin. Tämän takia pankkien on tuottavampaa tehdä sijoitustuotteista ihmisten keskuudessa suosittuja kuin hyviä. Sijoitustuotteen laadulla, toimivuudella tai järkevyydellä ei ole tavallisten sijoittajien keskuudessa oikein väliä. Päinvastaisesti laatuun panostavilla toimijoilla ei ole kovinkaan paljoa suosiota. Tästä voisi käydä esimerkeiksi Seligson, Fondita tai Berkshire Hathaway, joita ei kovinkaan paljoa suosita. Berkshiressä kuitenkin on monia maailmalla menestyneitä huippuluokan päätöksentekijöitä. He ovat vieläpä osakkeenomistajien käytettävissä melkein ilmaiseksi, mutta tämäkään ei herätä sijoittajien keskuudessa kiinnostusta. (Hyttinen 2017, 140-145.)

Yksittäisille sijoittajille kollektiivinen sijoituspalvelu on edellä mainittuihin ongelmiin ratkaisu. Heidän ei tarvitse miettiä, mikä tulee olemaan pörssin seuraava suunta, kun palvelun ammattitaitoiset käyttäjät äänestäjät ja salkunhoitaja tekevät parhaimmaksi katsomansa valinnat heidän puolestaan, jossa nopeudella tai suosiolla ei ole merkitystä.

6.3.1 Pörssin laumakäyttäytyminen

Sijoittajia voisikin luonnehtia laumaeläimiksi. Sijoittajat hakevat omalle näkemykselleen tukea muilta sijoittajilta. Tässä tapahtuu se, että sijoittajat ovat näin mieluummin monen kanssa väärässä, kuin yksin oikeassa. Tällä tarkoitetaan niin sanottua ”sopuli-ilmiötä.” Kun pelko valtaa sijoittajat niin ovat he kaikki valmiita myymään osakkeensa, vaikka eivät osaisi kunnolla perustella syytä tälle. (Lindström & Lindström 2011, 100-110.)

Tilanteen voi ymmärtää kyllä siinä mielessä, että halutaan nopeasti eroon laskevista osakkeista, ennen pahempaa mahdollista seurausta. He kuitenkin käyttäytyvät näin välittämättä yhtiöiden menestyksestä ja tunnuslukuista ja myyvät menestyvien yritysten, kuin heikompienkin osakkeita. Kun havaitaan taas nousukauden merkit, ollaan valmiita ostamaan kaikenlaisia osakkeita. (Lindström ym. 2011, 100-110.)

Rahoituksen dosentti Hannu Kahra Oulun yliopiston kauppakorkeakoulusta myös toteaa tämän tapaisen laumakäyttäytyminen olevan yleistä myös aktiivisesti hoidettujen sijoitusrahastojen salkunhoitajille. Pitkän aikavälin sijoittaminen ei ole mahdollista Kahran mukaan, koska sijoitusrahastojen toimintaa arvioidaan usein vuoden välein.

Salkunhoitajat varjelevat mainettaan, koska heidän työpaikkansa on usein riippuvainen maineesta. Tästä johtaa laumakäyttäytyminen, josta yleisesti käytetään nimitystä kaappi-indeksointi. Salkunhoitajan viiteryhmä on rahaston vertailuindeksi. Monet aktiivisesti hoidetut rahastot seuraavat vertailuindeksiä, mutta tällöin ne häviävät sille suurin piirtein rahaston hoidosta perittävien maksujen verran. Jotta salkunhoitajat vaikuttaisivat aktiivisilta, he kierrättävät salkun sisältöä jopa tarpeettomasti. Tästä ei koidu todellista hyötyä salkun tuotolle vaan tarpeettomia kustannuksia. (Kahra 2019.)

Kollektiivisessa rahastossa tällaista salkunhoitajan aiheuttamaa laumakäyttäytymistä ei pääse tapahtumaan, kun käyttäjät äänestävät valitsemiaan osakkeita välittämättä muiden mielipiteistä. Äänestyksen jälkeen niitä ei pääse myöskään muuttamaan ja näin pörssin nopeat heilahtelut, eivät näy palvelussa. Kun tulokset julkaistaan viikoittain, on viikolla tapahtuneet heilahtelut jo laantuneet. Vastavirtaan menemällä ja oikein poimituilla osakevalinnoilla pystytään usein päihittämään pörssi-indeksi.

6.3.2 Sisäpiiritieto

Laumahenkisyyttä ilmentää myös se, että sijoittajat seuraavat mielellään myös eri auktoriteetteja esimerkiksi menestyneitä ja nimekkäitä sijoittajia. Heitä myös seurataan erilaisissa tietokanavissa ja heidän tekemiään osakekauppoja tuodaan julki. Mitään kovin suurta lisäarvoa muiden liikkeiden seuraamisesta kukaan on tuskin silti saanut. Parhaiten saisi hyötyä sisäpiiriläisten osakekauppojen analysoinnista, koska ulkopuolisilla tuskin on yhtä luotettavaa tietoa kyseisestä yhtiöstä, kuin ne hyvin tuntevilla. Johtohenkilöiden omistusten ja niiden muutosten tiedot ovat julkisia, mutta ne eivät välttämättä kerro paljoakaan, koska suurimmaksi osaksi niillä ei niinkään ole taloudellista merkitystä, niistä saadaan tietoa viiveellä ja näiden omistusten kasvu saattaa perustua esimerkiksi hallituspalkkioihin ja kannustinoihin. Yritysten johdolle osakkeet tulevat esimerkiksi optioiden muodossa, joten niitä kannattaa seurata harkiten. Harvoin ne tulevat yritysjohdolle harkittujen ostojen kautta. (Lindström ym. 2011, 102-104.)

6.3.3 Tunnekuohut

Erinomainen neuvo sijoittajille on myydä silloin, kun muut ostavat ja ostaa silloin, kun muut myyvät. Harva sijoittaja kykenee toimimaan järkiperusteisesti silloin, kun pörssissä vallitsee tunnekuuhu. Kovinkaan moni sijoittajista ei uskalla toimia muiden vastaisesti, vaikka nämä vastavirtaan uivat sijoittajat palkitaankin yleensä tilanteen rauhoituttua mukavasti. Tarvitaan kylmäpäisyyttä ja hermoja, jotta säilyttää oman toimintakyvyn ja rauhallisuuden, kun paniikki iskee pörssissä. (Lindström ym. 2011, 104-110.)

Kun paniikki iskee pörssissä, niin sijoituspäätökset tehdään valitettavasti tunteella eikä rationaalisesti. Tämä kuitenkin avaa ainutlaatuisen väylän hyvähermoiselle sijoittajalle. Lyhyellä ajalla mitattuna ei voida tietää, että koska tunnekuuhu pörssissä häviää. Tällaisissa

tilanteissa tulisi hankkia laatuosakkeita hajauttaen ajallisesti ja mahdollisesti keskimääräistä hankintahintaa alentaen. Jos ostot on tehty pörssikurssien kääntyessä ylöspäin, on ostoajan-kohta ollut täydellinen. Tätä on valitettavasti hyvin vaikea, jopa mahdotonta ajoittaa oikein, varsinkin yksin päätöksiä tehdessä. Vasta jälkikäteen voidaan tehdä analyysijä tapahtuneesta käänteestä. Pörssissä tulisi ostojen kannalta olla liikkeellä hiukan liian aikaisin. Silloin, kun osakkeen hinta alkaa karata, on kilpailu jo niin kovaa, että vain harvat pystyvät toteuttamaan haluamansa osakkeiden ostotoimeksiannot toivomaansa hintaa. (Lindström ym. 2011, 104-110.)

7 Tutkimusmenetelmä

7.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimusmenetelmää tähän työhön valittaessa on tultu siihen tulokseen, että kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusote on parhaiten soveltuva, koska tutkimus tehdään havaintoihin ja teemahaastatteluihin perustuen sekä kirjallisuutta tukena käyttäen. Lopuksi vertaillaan saatuja tutkimustuloksia teoreettiseen viitekehykseen. Seuraavaksi esitellään tarkemmin laadullista tutkimusta.

Elämässä mielenkiinto kohdistuu molempiin tiedon lajeihin: kvantitatiiviseen eli määrälliseen ja kvalitatiiviseen eli laadulliseen. Arkielämässä saatamme kysyä esimerkiksi: Kuinka usein, kuinka paljon tai miten kaukana? Tarvitsemme tätä kvantitatiivista tietoa yhtä lailla kuin kvalitatiivistakin. On paljon asioita, joita emme voi mitata määrällisesti. Voimme esimerkiksi kysyä: Onko elokuva jännittävä? Näytänkö hyvältä? Millainen uusi työkaverisi on? jne. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 160-165.)

Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä kuvataan lähtökohtaisesti todellista elämismailmaa. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on tutkia tutkimuskohdetta niin kokonaisvaltaisesti kuin mahdollista. Voidaan sanoa, että kvalitatiivisessa tutkimusotteessa on tavoitteena etsiä ja löytää tosiasioita, eikä todentaa jo todettuja väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160 - 170.)

Kvalitatiivinen tutkimusote ei ole minkään tietyn tieteenalan tutkimusmenetelmä, koska se sisältää monia erilaisia lähestymistapoja, aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä, joilla lähestytään ja tutkitaan ongelmaa. Esimerkiksi sosiologiassa, kasvatustieteessä ja psykologiassa on omat tutkimuksen traditionsa. Voidaan siis todeta, että kvalitatiivinen tutkimus ei ole yhdenlainen hanke vaan joukko monipuolisia erilaisia tutkimuksia. Kvalitatiivisella tutkimuksella ei ole siis yhtä tyypillistä menetelmää, vaikka niin jotkin tutkijat voivat joskus kertoakin. Tällöin ei välttämättä olla perehdytty tarpeeksi perusteellisesti tutkimusalueen kirjallisuuteen. Toisaalta jokainen kapea-alainen tutkimuskin edustaa laadullista tutkimusta. Näistä kapea-alaisistakin tutkimuksista ja niihin perehdyttäessä voi saada laajan näkemyksen kvalitatiivisesta tutkimusalueesta. (Hirsjärvi ym. 2014, 160-165.)

Laadullisen tutkimuksen nimitystä voidaan arvostella, koska se voi olla harhaanjohtava ja antaa vaikutelman, että se olisi parempi tutkimusote verrattuna kovalta kalskahtavaan kvantitatiiviseen tutkimusotteeseen. Syvällisellä ja hyvin suunnitellulla sekä toteutetulla tutkimuksella voidaan saada monipuolista tietoa ja saada siten lisää ymmärrystä tästä ongelmasta ja sen luonteesta, vaikkakin kaikki tutkimukset jäävätkin yleensä vaille kokonaisvaltaista ilmiön syvällistä ymmärtämistä. (KvaliMOTV 2018.)

Laadullista ja määrällistä tutkimusta verrattaessa voidaan todeta, että näitä tutkimusotteita tai paradigmoja ei voida laittaa paremmuusjärjestykseen. Jakoa näiden välillä voidaan silti käyttää eriteltäessä aineistojen muotoja. Pitää kuitenkin muistaa unohtaa käsitteisiin liittyvät stereotypiat. Erilaisilla menetelmillä voidaan kuitenkin saada erilaista tietoa erilaisista ilmiöistä. Kumpaakin tutkimusotetta voidaan käyttää samassa tutkimuksessa. Tätä kutsutaan moniparadigmallisuudeksi tai triangulaatioksi. (KvaliMOTV 2018.)

Yleensä kvantitatiiviseen tutkimukseen liitetään teorialähtöinen lähestymistapa. Kvalitatiiviseen tutkimukseen rinnastetaan taas aineistolähtöinen lähestymistapa. Tämä on hyvin karkea jaottelu, koska laadullinen tutkiminen ei ole pelkästään aineistolähtöistä. Näin on myös siis määrällisen tutkimuksen kanssa eli se ei ole puhtaasti teorialähtöistä tutkimista. Määrällistä ja laadullista tutkimusotetta ei tulisi automaattisesti rinnastaa toistensa kilpailijoiksi. Näitä kumpaakin päättelymuotoa ja tutkimusotetta tarvitaan samoissakin tutkimuksissa, koska perusteellinen tutkimus ei voi olla ainoastaan aineistosta tai teoriasta lähtevää. Kummassakin tutkimusotteessa on joissain määrin mukana kumpaakin määrällisyyttä sekä laadullisuutta. (KvaliMOTV 2018.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi havainnointia, haastatteluja ja kirjallisuutta tukena, kuten tässä työssä on tehty. Hyvässä laadullisessa tutkimuksessa keskitytään käyttämään yleensä mahdollisimman laadukasta otantaa, joka valitaan harkiten. Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle on hypoteesittomuus. Näiden asioiden takia valittiin tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi laadullinen tutkimusote. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Seuraavaksi luettelen kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä piirteitä:

1. Kokonaisvaltaisesti tutkimus on luonteeltaan tiedon hankkimista ja tutkimusaineistoa koostaan luonnollisissa tilanteissa.
2. Tietoa kerätessä suositaan luonnollisia henkilöitä tiedon hankinnan välineenä. Toisin kuin erilaisilla mittausvälineillä hankittuun tietoon, tutkija luottaa omien keskusteluihinsa tutkittavien ihmisten kanssa ja niiden kautta tullessiin havaintoihin. Tätä voidaan perustella sillä, että ihminen sopeutuu riittävästi vaihteleviin tilanteisiin. Myös lomakkeita ja testejä voi käyttää täydentävänä apuna tiedon hankinnassa.

3. Käytetään induktiivista analyysiä eli tutkijan tavoitteena on löytää odottamattomia asioita. Tästä syystä lähtökohtaisesti ei testata hypoteesia vaan aineistoa tarkastellaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja moniulotteisesti.

4. Laadullisten metodien käyttäminen aineistoa kerätessä. Suositetaan siis metodeja, joissa tutkittavien henkilöiden erilaiset näkökulmat pääsevät esiin. Näitä ovat esimerkiksi ryhmähaastattelut, teemahaastattelut, osallistuva havainnointi ja erilaisten dokumenttien ja tekstien analyysit.

5. Kohdejoukkoa ei valita satunnaisotannalla vaan tarkoituksenmukaisesti.

6. Tutkimuksen edetessä muotoutuu tutkimussuunnitelma. Olosuhteiden mukaisesti voidaan muuttaa joustavasti suunnitelmia tarpeen vaatiessa.

7. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisesti ja aineistoa pyritään tulkitsemaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 164-165.)

7.2 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus koostuu teoriaosuudesta, haastatteluista ja niiden purkamisesta ja analysoinnista sekä yhteenvedosta. Teoriaa lähestyttiin opiskelemalla aiheesta kertovaa aineistoa ja haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Teemahaastatteluista saatua aineistoa analysoitiin sisällönanalyysiä käyttäen. Sen jälkeen niitä vertailtiin kerättyyn teoreettiseen aineistoon. Tästä muodostettiin johtopäätökset ja yhteenvedo. Teemahaastattelua varten laadittiin kysymykset tutustumalla teoriaan ja aiheeseen tarpeeksi kattavasti. Kysymykset hyväksytettiin työn toimeksiantajalla ennen haastatteluiden tekemistä.

Teemahaastattelu on ikään kuin strukturoidun eli lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuoto, jota voidaan luonnehtia puolistandardoiduksi tai puolistrukturoiduksi. Tässä haastattelutyypissä kysymysten muoto on haastateltaville sama, mutta haastattelija voi vaihdella kysymysten järjestystä haastattelun edetessä. Teemahaastattelussa on myös se etu, että vastaukset eivät ole sidottu esim. vastausvaihtoehtoihin, joten haastateltava voi vastata omin sanoin (Hirsjärvi ym. 2014, 45 - 50).

Teemahaastattelu valittiin juuri siksi, koska sillä keinoin saadaan mahdollisimman paljon eri näkökulmia ja kantoja haastateltavilta. Jokaisella on sijoittamisen osalta erilaisia näkemyksiä asioista. Haastattelu ei voi olla täysin avointakaan, koska tutkimuksella halutaan kehittää ja parantaa erilaisten näkökulmien avulla olemassa olevaa palvelua. Tälle puolistrukturoidulle menetelmälle on siis ominaista, että haastattelussa on jokin tietty näkökulma, mutta sitä ei ole lyöty täysin lukkoon (Hirsjärvi ym. 2014, 45 - 50).

7.3 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu eroaa avoimesta haastattelusta ja tarkemmasta lomakehaastattelusta siinä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat yleensä tiedossa, mutta kysymyksillä ei ole tarkempaa muotoa tai järjestystä. Kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa käytetään paljon teemahaastatteluja, koska se vastaa monesti laadullisen tutkimuksen lähtökohtia. Teemahaastattelu on hyvin käyttökelpoinen myös kvantitatiivisessa tutkimuksessa eikä ainoastaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Tuloksia voidaan analysoida monin eri tavoin, koska kerätty aineisto voidaan laittaa tilastollista analyysia varten sopivaan muotoon ja siitä voidaan laskea frekvenssejä. (Hirsjärvi ym. 2009, 205-210.)

7.4 Aineiston analysointi

Kerätyn aineiston analyysitavat voidaan jakaa suurpiirteisesti kahteen eri tapaan, vaikka aineistoa voidaankin analysoida monella eri tavalla. Nämä kaksi tapaa ovat selittäminen ja ymmärtäminen. Selittämiseen tähtäävässä lähestymistavassa käytetään yleensä tilastollista analyysia ja päätelmien tekemistä. Ymmärtämiseen pyrkivässä tavassa taas käytetään normaalisti päätelmien tekoa sekä laadullista analyysia. (Hirsjärvi ym. 2009, 220-225.)

Analyysitapojen pääperiaate voidaan kuitenkin helposti todeta siten, että valitaan aineistolle sellainen analyysitapa, joka tuo parhaalla tavalla esiin vastauksen olemassa olevaan tutkimustehtävään tai ongelmaan. Eritoten kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysi voidaan kokea haastavaksi, koska vaihtoehtoja on tarjolla runsaasti eikä tarkkoja sääntöjä ole olemassa. Kun tutkija teemoittaa ja tutustuu aineistoonsa, tekee hän jo alustavia valintoja tulevasta analyysitavasta. Tavalliset analyysimenetelmät ovat kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypittely, teemoittelu, diskurssianalyysi, sisällönanalyysi ja keskusteluanalyysi. Laadullista aineistoa voidaan toisaalta käsitellä myös tilastollisten tekniikoiden avulla. (Hirsjärvi ym. 2009, 220-225.)

Aineiston paljous sekä elämänläheisyys tekevät kvalitatiivisen tutkimuksen analyysivaiheen erittäin mielenkiintoiseksi, mutta toisaalta myös haastavaksi. Otetaan esimerkiksi haastattelujen analysointi, joiden parissa tutkija viettää yleensä viikkoja tai jopa kuukausia, kun hän yrittää rakentaa järjestystä ilmiöihin, yrittäessään tulkita oikein kaikkien haastateltujen henkilöiden vastauksia ja etsiessään niistä merkityksiä. Jos tutkija on käyttänyt monia eri tutkimusmenetelmiä esimerkiksi havainnointia, dokumenttien keräilyä ja haastatteluja, voi aineistoa tulla todella runsaastikin. Monesti käy niinkin, että tutkija ei yksinkertaisesti voi hyödyntää kaikkea keräämäänsä aineistoa. Toisaalta kaikkea kerättyä materiaalia ei ole myöskään tarpeellista analysoida. (Hirsjärvi ym. 2009, 220-225.)

Aineiston analysoinnissa käytetään sisällönanalyysia, joka sopii haastattelujen analysointiin parhaiten. Sisällönanalyysillä pystytään teemahaastattelusta saatua aineistoa kiteytettyä, tekemään siitä havaintoja ja löytämään yhtäläisyyksistä sekä eroja eri näkökulmien välillä.

Tutkimuksessa pyritään tekemään johtopäätöksiä siitä, miten palvelua pystytään vielä parantamaan ja miten kollektiivista älykkyyttä pystyttäisiin palvelussa käyttämään tehokkaammin.

7.5 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysissä tutkittavaa aineistoa tarkastellaan yhtäläisyyksiä ja eroja etsien sekä tiivistäen saatuja tuloksia. Sisällönanalyysissä tarkastellaan tekstimuotoisia tai sellaisiksi muutettuja aineistoja, joita voivat olla esimerkiksi kirjat, haastattelut tai keskustelut. Sisällönanalyysiä käyttäen tutkittavasta ongelmasta voidaan muodostaa tiivistetty kuvaus, jonka avulla tulokset voidaan asettaa ongelman isompaan kontekstiin sekä aihetta koskettaviin muihin havaintoihin ja tutkimustuloksiin. Joskus sisällönanalyysin ohella puhutaan myös sisällön erittelystä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 100 - 110.)

Kerätyn aineiston analysointi, tulkinta sekä johtopäätökset ovat tutkimuksen keskeisin osa. Jo tutkimusta aloittaessa on tähdätty tähän. Tässä vaiheessa tutkijalle selviää tutkitun ongelman vastaukset. Voi käydä jopa niin, ettei kunnollisia vastauksia saada vaan huomataan, että tutkimusongelma olisi pitänyt asettaa toisella tavalla. (Hirsjärvi ym. 2014, 220 - 230.)

7.6 Tutkimuksen eettisyys

Tässäkin tutkimuksessa tullaan toimimaan hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaan niin kuin kaikkien tutkimustyötä tekevien tulisi töissään toimia. Tutkimusetiikan noudattamisesta vastaa jokainen tutkija itse työtä tehdessään. Vastuu kuuluu luonnollisesti myös koko tiedeyhteisölle eli tutkimusryhmien lisäksi tutkimusyksiköiden johtajille sekä tutkimusta harjoittavien organisaatioiden johdolle. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2018.)

Tutkimuksen eettisyyttä ajatellen tässä tutkimuksessa haluan korostaa ennen kaikkea lain noudattamisen tärkeyttä tutkimuksen eettisyyttä ajatellen. Laadullisenkin tutkimuksen kohdalla tulee miettiä tarkasti tutkimuksen eettisyyttä. Kun tutkimus toteutetaan eettisesti hyviä tutkimustapoja käyttäen, tutkijalta edellytetään tutkimuksessa tarvittavaa riittävää tieteellistä tietoa ja taitoa tutkimuksen toteuttamiseen eettisien periaatteiden mukaisesti. Tutkimuksen tulee noudattaa tiedeyhteisön hyväksymiä toimintatapoja tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita mukaillen. Näiden ohjeiden mukaan tutkimus tulisi tehdä huolellisesta sekä tarkasti ja ennen kaikkea rehellisesti. Tällainen menettely koskee koko tutkimustyötä ja prosessia. Tämän lisäksi on tärkeää, että käytetään tieteellisen tutkimuksen kriteerit täyttäviä menetelmiä. Myöskin tulee muistaa huomioida toiset tutkijat ja heidän tekemien töidensä saavutuksen sekä suunnistella, toteuttaa ja raportoida tutkimus sille asetettujen kriteerien mukaan. (Kuula 2006, 30-35.)

Tutkimus usein koostuu pienistä ja isommista kysymyksistä, joihin kaikkiin ei voi soveltaa täysin kattavaa säännöstöä, joten tutkijan on tehtävä itse ratkaisu eettisestä näkökulmasta. Jos

tutkija pystyy tunnistamaan eettisten kysymysten ongelmallisuuden, voi hän tehdä myös eettisestä näkökulmasta asiallisen tutkimuksen. (Eskola & Suoranta 1998, 50-55.)

Tutkimuksessa tullaan myös kunnioittamaan ihmisarvoa. Tutkimuksessa ei tulla loukkaamaan ketään tai aiheuttaa muuten vahinkoa muille. Tämä täytyy muistaa eritoten arkoja aiheita käsittelevissä tutkimuksissa ja niissä tulee turvata haastateltavien henkilötietojen salassapito uuden 25.5.2018 tulleen GDPR-asetuksen mukaisesti. Näin kerätty tutkimusmateriaali tulee käsitellä huolellisesti niin, ettei se joudu kolmansien osapuolten käsiin. Tulisi myös pohtia tutkimustulosten vaikutuksia eri tahoihin. Näiden lisäksi haastateltaville tulee kertoa tutkimuksesta ja sen tarkoituksista mahdollisimman kattavasti, jotta mitään ei jäisi epäselväksi. (Kuula 2006, 30-35.)

Tutkimukseen valitut haastateltavat perehdytettiin ennen haastattelua aiheeseen lähettämällä heille esitiedot aiheesta ja myös tapaamisen alussa kerrottiin aiheen pääkohdat. Jokaiselta haastateltavalta kysyttiin ennen haastattelua, että saako haastattelun äänittää. Myöskin, kun haastattelut oli litteroitu ja niistä oli poimittu tutkimuksen kannalta tärkeimmät asiat, haastateltavilta erikseen vielä kysyttiin ja hyväksytettiin kappaleet, joissa käytettiin heidän haastatteluistaan saatua aineistoa.

Seuraavassa vaiheessa tätä tutkimusta alkavat sijoitusalan ammattilaisten sekä finanssialan toimijoiden haastattelut, joiden avulla pystytään keräämään heidän näkemyksiään kollektiivisuuden hyödyntämisestä osakemarkkinoilla. Laaditut kysymykset, jotka haastatteluihin valituilta ihmisiltä kysytään teemahaastatteluina, puretaan ja analysoidaan, kun aineistoa on saatu tarpeeksi.

8 Tutkimushaastattelut

8.1 Haastattelutavat

Opinnäytetyötä varten haastateltiin finanssialan asiantuntijoita sekä muita tähän projektiin sopivia henkilöitä, joista olisi apua palvelua kehittäessä. Haastatteluja kerätessä käytettiin fyysisiä tapaamisia, puhelinhaastatteluja sekä sähköpostihaastatteluja. Haastattelut haluttiin tehdä mieluiten fyysisesti, jotta saataisi parhaiten tietoa ja vinkkejä haastateltavilta sekä samalla luotua kunnollinen kontakti haastateltavaan. Puhelinhaastattelussa tai varsinkaan sähköpostihaastattelusta ei saada kunnolla kontaktia haastateltavaan ja tällöin voi jonkin tärkeä seikka jäädä sanomatta tai huomaamatta. Tietenkin puhelinhaastattelu ja sähköpostihaastattelu ovat paljon joustavampia tapoja kerätä haastatteluja, koska ne eivät ole paikkasidonnaisia ja ajankohdat voidaan sopia joustavammin. Tapaamisia on vaikeampi saada kiireisiltä ihmisiltä ja sen takia puhelin- tai sähköpostihaastattelu on ollut näissä vaihtoehtoissa parempi. Sähköpostitse haastattelu on kaikista helpointa, koska kysymykset voi laittaa sähköpostiin haastateltavalle ja hän vastaa niihin sopivana hetkenä. Helposti voi käydä niinkin, että

haastateltava unohtaa vastata sähköpostiin saamiinsa kysymyksiin ja vastaukset jäävät saamatta, niin kuin tässäkin tutkimuksessa tapahtui haastatteluja tehdessä.

8.2 Haastattelukysymykset

Aluksi teemahaastattelu sisälsi 8 kysymystä, jotka tukivat haastattelun kulkua. Kysymyksiä oli teemahaastatteluun verraten paljon, mutta ajatuksena oli, että näin saadaan paremmin keskustelua aikaiseksi. Ennen haastatteluja hyväksyttiin kysymykset opinnäytetyön toimeksiantajalla. Seuraavaksi esittelen alkuperäisen kysymyslistani teemahaastattelukysymyksistäni perusteluineen.

1. ”Onko kollektiivinen/yhteisöllinen älykkyys sinulle tuttu termi?”

Tämä kysymys avaa hieman, että tunteeeko haastateltava aihetta tai termiä kunnolla. Se hieman auttaa peilaamaan haastateltavan vastauksia tuleviin kysymyksiin.

2. ”Oletko huomannut tai kuullut, että sijoittajien kollektiivista älykkyyttä hyödynnettäisiin sijoittamisessa? Miten?”

Tämä kysymys auttaa haastattelijaa ymmärtämään, että onko tällaista samantapaista toimintaa jo harjoitettu jossain, josta hän ei tiedä.

3. ”Miten mielestäsi sijoittajien kollektiivista älykkyyttä voisi hyödyntää sijoittamisessa?”

Tämä kysymys tuo tärkeää tietoa haastateltavilta, jos heillä on omia näkemyksiä tai ideoita asian tiimoilta.

4. ”Luotatko enemmän yksilöllisiin vai yhteisöllisiin päätöksiin/lopputuloksiin sijoittamisessa?”

Tämä kysymys auttaa tarkentamaan, että luottavatko haastateltavat tällaiseen toimintaa. Alakysymyksinä oli vielä ”Miten päätöksentekijöiden määrä vaikuttaa?” ja ”miten sijoitusalan ammattilaisten osuus vaikuttaa?” Näiden alakysymysten avulla kysyttiin mahdollisia syitä luottamuksen puutteeseen tai miten siihen voisi vaikuttaa.

5. ”Olisitko valmis tekemään sijoituspäätöksiä kollektiivisesti tuotettujen päätösten pohjalta?”

Tällä kysymyksellä autettiin kartoittamaan haastateltavien vakuuttuneisuutta konseptista pienen esittelyn jälkeen. Tämä auttaa kartoittamaan, kuinka vakuuttuneita haastateltavat ovat palvelusta.

6. ”Haluaisitko itse olla mukana kollektiivisessa sijoituspäätösten teossa Fisenses.fi -sivustolla? Mikä innostaisi tähän?”

Tämä kysymys auttaa selventämään, kuinka houkuttelevalta sivusto ja palvelu haastateltavista tuntuvat ja mitä muutoksia tämän suhteen tulisi tehdä.

7. ”Mitä mieltä olet palvelusta tai sivustosta? Millaista potentiaalia siinä näet?”

Tämä suora kysymys palvelusta auttaa selventämään mitä mieltä haastateltava on kyseisestä palvelusta ja millaista potentiaalia siinä on.

8. ”Mitkä ovat tärkeimmät asiat, jotka käyt katsomassa pörssiyrityksistä ennen, kuin ostat kyseisen yrityksen osakkeita?”

Työn toimeksiantaja halusi tämän kysymyksen, koska he halusivat myös tietää, mitkä avaintunnusluvut tai asiat tulisi olla tuolla sivustolla, joita sivuston käyttäjät voisivat seurata ja käyttää apunaan osakevalinnoissaan.

Kysymyksiä päädyttiin kuitenkin muuttamaan kesken haastattelujen. Kävi ilmi, ettei kysymyksillä saatu aivan tarpeeksi tarvittavaa informaatiota tai kehitysehdotuksia haastateltavilta. Kysymyksissä ei kysytty tarpeeksi suoraan konkreettisia kehitysehdotuksia tai mielipidettä haastateltavilta. Muutama kysymys karsittiin pois ja uudet kysymykset olivat:

1. Oletko huomannut tai kuullut, että kollektiivista älykkyyttä hyödynnettäisiin osakesijoittamisessa ja miten?
2. Oletko kuullut ennen vastaavanlaisesta palvelusta osakesijoittajille?
3. Miten mielestäsi kollektiivista älykkyyttä voisi hyödyntää osakesijoittamisessa?
4. Luotatko enemmän yksilöllisiin vai yhteisöllisiin päätöksiin osakesijoittamisessa?
 - a. Miten päätöksentekijöiden määrä vaikuttaa tässä?
 - b. Miten alan ammattilaisten osuus vaikuttaa?
5. Olisitko valmis sijoittamaan tällaiseen palveluun tai rahastoon?

6. Mitä mieltä olet Fisenses-palvelusta? Onko sinulla mielipiteitä tai kehitysehdotuksia, miten Fisenses-palvelua voisi kehittää tai muuttaa?

8.3 Haastateltavien taustamuuttujat

Haastateltavina oli nuoria sijoittajia ja myös vanhempia kokeneita finanssialan asiantuntijoita. Haastateltavia oli yhteensä seitsemän kappaletta. Miehiä oli viisi ja naisia kaksi. Naisista toinen oli alle 30-vuotias aktiivinen sijoittaja ja Nuorten Osakesäästäjien perustajajäsen ja toinen yli 30 vuotias finanssialalla työskentelevä. Miehiä oli kaikista ikäluokista. Yksi heistä oli alle 30-vuotias sijoittaja ja Nuorten Osakesäästäjien aktiivijäsen ja suurin osa 30-50-vuotiaita ja yksi yli 50-vuotias, jotka työskentelivät finanssi- ja sijoitusosalalla tai olivat jääneet niistä jo eläkkeelle. Yksi haastateltavista oli myös pelialanyrittäjä, jonka kanssa käytiin keskustelua mahdollisesta palveluun perustuvasta pelistä.

Tutkimukseen haastateltiin kokeneita finanssialan ja osakesijoittamisen ammattilaisia, mutta myös nuorempia sijoittajia, koska haluttiin näkemyksiä eri ikäluokilta. Kaikilla haastateltavilla oli kuitenkin jo monen vuoden kokemus sijoittamisesta ja he seuraavat alaa tiiviisti.

8.4 Haastattelut

8.4.1 Nuorten osakesäästäjien varapuheenjohtaja Jamilla Heiskanen

Ensimmäisenä tutkimukseen haastateltiin Nuorten osakesäästäjien perustajajäsentä ja hallituksen jäsentä, joka on kirjoittanut blogia muun muassa Kauppalehteen. Työn kannalta häneltä saisi nuoren osakesijoittajan näkökulmaa tutkimukseen. Nuoremmat osakesäästäjät muutenkin seuraavat uusia asioita sijoitusmarkkinoilla innokkaasti ja löytävät näin uusimmat sijoitustuotteet sekä innovaatiot.

Osakesäästäjien toimesta on tehty paljon jäsentutkimuksia sijoittamisesta osakevalinnoista ja tätä dataa voitaisiin hyödyntää osakesuosittelun tekemiseen esimerkiksi markkinaodotusten tai tiettyjen osakkeiden kohdalla. Tällä hetkellä tätä ei hyödynnetä niin, että sitä julkaistaisiin välttämättä muuten, kuin hyvin harkitusti jonkin kontekstin yhteydessä. Esimerkiksi Nordnet Suomi Oy:stä julkaistaan tietyin väliajoin mitkä ovat ostetuimpia ja myydyimpiä osakkeita. (Heiskanen 2018)

Haastateltavasta tällainen palvelu olisi hyvä myös siinä mielessä, että nähtäisiin mitä osakkeita ihmiset valitsevat ja mikä olisi suositus tietystä osakkeesta. Ongelma on tässä siinä, että miten tämän toisi reaaliaikaisesti digimailmaan. Tähän voisi omalla tavallaan Fisenses-palvelu olla osa ratkaisua, koska kollektiivisessa salkussa tämä data näkyisi joka sunnuntai äänestystulosten julkaisussa ja salkussa on jo periaatteessa sisällä osakesuosittelut, koska parhaiten pärjänneet äänestäjät ja heidän osakevalintansa saavat suuremman painoarvon salkussa.

Tässä tietenkin pitää muistaa, ettei käy niin kuin esimerkiksi Kauppalehdessä, että kollektiivi vaikuttaisi voimakkaasti suosituksen suuntaan.

Haastateltava kertoi, että olisi valmis tekemään päätöksiä kollektiivisen lopputuloksen pohjalta ja osallistumaan siihen. Haastateltava pohti myös, että miten tällainen kollektiivinen päätöksenteko toimisi heillä omassa mallisalkussa, joka edustaa heidän yhteisönsä kollektiivista älykkyyttä. Heidän toiminnassaan on esimerkiksi eri toimijoilla omat mallisalkut, joissa tehdään kymmenien tai sadan päätöksen tekijöiden kanssa päätöksiä ja pyritään aiheuttamaan keskustelua ja tekemään sitä kautta hyviä valintoja. Olisi mielenkiintoista, jos olisi mahdollista luoda esimerkiksi työyhteisön sisällä rahastotyyppinen osakesalkku, missä voidaan pohtia kyseisen toimialan osakevalintoja. Tämä on kyllä mielenkiintoista, mutta ei aina välttämättä tuottavaa, mutta tällaiseen toimintaan olisi haastateltavakin halukas osallistumaan.

Haastateltava koki tällaisen konseptin mielenkiintoiseksi ja nämä edellä mainitut asiat tavaltaan toteutuvat Fisenses-palvelussa jo kaikkien alojen summana. Sivuston tarjontaa voisi kehittää vielä niin, että Fisenses-sivustolle tulisi alakohtaiset vastaavanlaiset salkut. Hyvä olisi tietää, että mitä toimialan sisällä tiettyjä tekijöitä osakevalintoihin liittyy. Hyvä olisi myös jollain tasolla tarkastella sijoittamisen psykologiaa eli miettiä vaikka peliyhtiöistä, miksi jotkut tietyt osakkeet tältä alalta valitaan tai metsäsektorilta, että miksi tietty osake tällä alalla olisi parempi, kuin toinen.

Kollektiivisesta älykkyydestä saa myös paljon vertaistukea. Sijoittajat haluavat yleensä tietää mitä toinen äänestää, vaikei haluta toimia välttämättä sen mukaan. Ryhmän ammattimaisuus on hyvä tiedostaa tällaisessa tilanteessa.

Haastateltava olisi myös myönteinen käyttämään sivuston tarjoamaa palvelua ja toimimaan siellä. Sivuston konsepti kuulostaa hänestä mielenkiintoiselta. Esimerkiksi Ruotsissa rahastoidaan tietty osa eläkkeestä tai siellä on mahdollista vaikuttaa oman eläkkeensä sijoittamiseen tietyllä osuudella. Suomessakin tämä olisi hyvä idea. Näin voisi toimia eläkejärjestelmämme pitkän kantokyvyn vuoksi. Tällainen palvelu voisi olla ensiaskel siihen, että ihan tavallinen kotitalous voisi tottua ajatukseen sijoittamisesta eli he voivat yhdessä tehdä muiden kanssa päätöksiä. Tästä tulee palvelun käyttäjälle tunne, että ”en ole yksin” ja ”voin vaikuttaa.”

Tällaisessa osakesalkussa olisi myös hyvä, että olisi tietyt sektoripainotukset automaattisesti, että hajautus pysyy kunnossa. Mutta ehdottomasti tämä palvelu on hyvä olla koko kansalle. Tämä antaa laajan käsityksen siitä, miten ihmiset sijoittaisivat. Erittäin hyvä palvelu, koska normaali kansa ja kokeneemmat sijoittavat ovat yhdessä. (Heiskanen 2018)

8.4.2 Nordean varainhoidon asiantuntija Kalle Karppinen

Seuraavaksi haastattelin Nordean tutkimusjohtajaa ja varallisuudenhoidon asiantuntijaa Kalle Karppista. Kyseisen haastateltavan kanssa kävimme sähköpostin välityksellä keskustelua ja hän vastasi kysymyksiini sähköpostitse. Haastateltava totesi, että osakkeessa on jo konsensusmielipide sen hinnassa. Tämä on totta monen osakkeen kohdalla ja palvelussa haetaan juuri sellaiset osakkeet kollektiivisesti, joissa on eniten potentiaalia ja nousuvaraa tulevaisuutta ajatellen.

Uskon että ammatillisista koostuvan tiimin tekemällä perusteellisella analyysillä ja keskustelulla saattaa olla saavutettavissa parempia sijoitustuloksia kuin joko yksittäisen henkilön tekemillä päätöksillä tai ison joukon kollektiivisella älykkyydellä. (Karppinen 2018)

Haastateltava uskoo myös, että ammatillisista koostuvan tiimin tekemällä perusteellisella analyysillä ja keskustelulla on saavutettavissa parempia sijoitustuloksia, kuin yksittäisen henkilön tekemillä päätöksillä. Hänestä joukko ei saisi toisaalta olla myöskään liian suuri. Ydin-tiimi tulisi siis valita osaavista ammattimaisista henkilöistä. Hyvä tuottohistoria verrattuna indeksiin myös lisää uskottavuutta, joka palvelulla jo tähän mennessä onkin.

Tavallisesti ei-ammattimaisia asiakkaita ovat yksityishenkilöt, yhdistykset, pienet yhtiöt ja seurakunnat. Ammattimaiset asiakkaat muodostuvat muun muassa rahoitusmarkkinoilla toimiluvan saaneista yhteisöistä, keskuspankeista, suuryrityksistä, yhteisösijoittajista ja julkisyhteisöistä. Jotta asiakas luokitellaan ammattimaiseksi, sijoittajalla tulee olla tarpeeksi asiantuntemusta, tietämystä ja kokemusta sijoituspalvelujen osalta. Näin sijoituspalvelujen tarjoaja varmistuu, että asiakkaalla on valmiudet tehdä itsenäisesti sijoituspäätöksiä ja hän ymmärtää niiden riskit. Lisäksi, kun arvioidaan sijoittajan ammattimaisuutta, kahden seuraavan asian tulee täytyä: 1) Asiakkaan sijoitussalkun arvo ylittää 500 000 euron arvon, 2) asiakas työskentelee tai on työskennellyt vähintään vuoden rahoitusalan tehtävissä tai 3) asiakas on toteuttanut viimeisen vuoden aikana suuria liiketoimia kyseisillä markkinoilla keskimäärin kymmenen kertaa neljännesvuodessa. (Turtiainen 2018, 169-172.)

8.4.3 Nuoret Osakesäästäjät -aktiivi Eemeli Vierimaa

Seuraavaksi haastateltiin Nuorten Osakesäästäjien aktiivijäsentä, joka on sijoittanut aktiivisesti monen vuoden ajan. Kollektiivisella älykkyydellä on haastateltavan mielestä saavutettavissa hyöty ja jo esimerkiksi sijoittajien sosiaalisen median ympäristössä Nordnetin Sharevillessä keskustellaankin ja löydetään yhdessä kiinnostavia asioita eri osakkeista. Jos joku aktiivinen henkilö löytää osakkeen hintaan vaikuttavia tekijöitä niin hän saattaa ne muiden tietoon ja tästä syntyy yhteistä keskustelua. Siellä ei kuitenkaan voida mitata muiden mielipiteitä osakkeesta, niin kuin kollektiivisessa rahastossa.

Jos sivuilla on iso porukka käyttäjiä, niin sitä enemmän se alkaa mukautua pörssi-indeksiin. Mitä pienempi fiksu porukka on sitä parempi tuotto pörssi-indeksiin nähden. (Vierimaa 2019)

Haastateltavan mielestä mitä pienempi ammattitaitoinen ja asiantunteva ryhmä on, sitä parempi on tuotto pörssin indeksiin nähden. Jos luottaa äänestysten tuloksiin niin ei tarvitse tutkia osakkeiden taustoja tai hake informaatiota, joka vie paljon aikaa sijoittajilta.

Hän myös kehuu ideaa siinä mielessä, että palvelussa voi katsoa, että miten omat valinnat ovat pärjänneet äänestyksissä. Häinkin olisi valmis kokeilemaan palvelua käyttäjänä ja kehuu ideaa mielenkiintoiseksi.

8.4.4 Sijoitus- ja finanssialan ammattilainen Ilkka Parviainen

Seuraavaksi haastattelin ammattisijoittajaa, joka on toiminut 32-vuoden ajan finanssialalla eri tehtävissä ja auttaa sekä neuvoo nykyisin muita sijoittajia alan asioissa. Haastateltava kertoo, että periaatteessa kaikki analyytikkojen konsensusarviotkin ovat tavallaan kuin kollektiivista älykkyyttä. Hän on myös lukenut, että mielenkiintoisen jutun Kauppalehdestä, että analyytikoista koostuva pienempi ryhmä tekee yleensä samanlaisia valintoja osakkeiden suhteen, kuin isompi ryhmä erilaisia ihmisiä. Hän mainitseekin, että sijoittamisessa kannattaa mennä vastavirtaan yleisiä näkemyksiä niin kuin on monesti saatu todistaakin.

Hänekään ei ole saman tyylistä konseptia vielä nähnyt, mutta mainitsee sosiaalisen median kanavat, joissa keskustellaan sijoittamisesta ja verkostoidutaan. Samoin kuin Nordnetin sijoittamisen sosiaalisessa mediassa Sharevillessa, niissäkin keskustellaan paljon yksittäisistä osakkeista. Tätä portaalia ja sen tuomia näkemyksiä ei kuitenkaan suoranaisesti päästä hyödyntämään sijoittamisessa. Analyytikkojen konsensusarviot osakkeista, joita Kauppalehti kiteyttää yhteen, on myös kollektiivisesti toteutettuja päätöksiä eli konsepti on hyvillä jäljillä.

Jos tällä palvelulla on tällainen ylituotto suhteessa indeksiin ja kun osakesäästötili tulee, niin tähän on tosi hyvä systeemi. Sellainen kella ei ole aikaa niin paljoa käyttää sijoittamiseen niin voi vain olla mukana rahastossa. (Parviainen 2018)

Jos tällä konseptilla saa samanlaista ylituottoa suhteessa indeksiin, kuin tähän mennessä niin haastateltavan mielestä tämä on todella hyvä järjestelmä, varsinkin ajatellen tulevaa osakesäästötiliä. Ne, joilla ei ole aikaa käyttää osakkeiden tutkimiseen, voisi sijoittaa tämän salikun mukaisesti. Haastateltava onkin sitä mieltä, että indeksin voi aina voittaa oikeilla osakevalinnoilla. Haastateltava koki konseptin mielenkiintoiseksi ja voisi olla myös mukana tällaisen palvelun toiminnassa.

8.4.5 Sijoituskirjailija ja yrittäjä Henri Elo

Seuraava haastateltava on sijoituskirjailija, Kauppalehden bloggaaja, yrittäjä, entinen Kauppalehden analyttikko sekä koulutukseltaan laskentatoimen ja rahoituksen maisteri. Ensimmäisen kysymyksen kohdalla hän mainitsi Stonder-palvelun, jossa pystyy yksinkertaisesti äänestämään osakkeita niin, että joko suosittelee osaketta tai ei suosittele. Hän myös mainitsi Taale-
rin ostaman Evervest-nimisen yrityksen, joka tarjosi tekoälyyn perustuvaa räätälöityä omaisuudenhoidtoa, jossa laskettiin asiakkaan riskitaso ja hajautettiin pääoma ETF-rahastoihin (Kauppalehti 2016). Nämä eivät kuitenkaan vastaa toimeksiantajani tarjoamaa palvelua.

Kolmannen kysymyksen kohdalla hän mainitsee, että ei ole mikään uusi asia, kun seurataan menestyvien rahastojen tai sijoittajien omistuksia. Hän näkee ainoastaan siinä haasteen, että miten ja kuinka aktiivisesti yksittäiset käyttäjät antavat suosituksiaan ja äänestävät osakkeista. Eli äänestää muutaman kerran osakkeita sivulla ja sitten unohtaakin äänestyksen joksikin aikaa. Hän ehdottaa, että jos suosituksia osakevalintoihin otettaisiin suoraan hyvien sijoittajien salkuista. Tässä on vain se ongelma, että salkuissa saattaa olla verotussyistä joitain omistuksia ja salkkujen tietojen kerääminen on haastavampaa, kuin äänestäminen. Tämän voisi toteuttaa niin, että seurataan todellisia ostoja ja myyntejä, joita sijoittajat ovat tehneet. Nämäkin ovat vaikeampia saada, kuin äänestystulokset. Lisäksi jos seurataan toisen sijoittajan salkkua ja hänellä alkaakin menemään sijoitukset huonosti, menevät ne myös itsellä. Kollektiivisessä osakesalkussa löytyy aina joku, jolla osakevalinnat osuvat oikein.

Neljännän kysymyksen kohdalla haastateltava sanoo, että varainhoitajien menestys vaihtelee ajan mukaan ja muutama älykäs varainhoitaja kyllä yleensä menestyykin. Tässäkin palvelussa on tärkeää muistaa, että onko sijoitussalkun sisältö ainoastaan äänestäjien käsissä vai käytetäänkö sitä vain tukena. Haastateltava uskoo itse enemmän itsenäisesti tehtyihin tarkkoihin analyysihin. Hän sanoo, että suhtautuu kyllä avoimin mielin uusiin ideoihin, mutta kokee, että hoitaa omaa salkkuaan tarpeeksi hyvin ja haluaa itse päättää sen sisällöstä.

Viimeisessä kysymyksessä haastateltava kertoo, että kokonaisuus ei ole aivan uusi idea, mutta kehitysehdotuksena olisi palvelu, jossa seurataan myös ammattilaisten oikeita sijoituksia. Esimerkiksi Arvopaperi-lehdessä on palsta, jossa kerrotaan mitä ammattisijoittajat ovat ostaneet tai myyneet. Toinen näkökulma on, että jos pystyisi näkemään ammattisijoittajien ostojen ja myyntien lisäksi myös sisäpiirikauppojen ostot ja myynnit. Nämä pitäisi tuoda yhteen paikkaan avoimesti esille.

Kun palvelusta kerrottiin vielä kattavammin hänelle niin haastateltava näki käyttäjien ja sijoitushistorian perusteella enemmän potentiaalia, mutta hän näkee tässä edelleen ongelman, että hyvien käyttäjien pitäisi seurata osakkeita aktiivisesti, jotta salkun taso säilyisi hyvänä. Palvelussa onneksi on kuitenkin sen verran käyttäjiä, että laadukkaat äänestäjät ja oikeat osakevalinnat nousevat aina muiden ohi. Tämä käy siinä mielessä myös passiivisijoittajille.

Salkunhoitajalla on tietenkin myös iso rooli. Yhteisöllisyys on myös markkinoinnissa hyvä mainita, että sijoittaja pääsee itse vaikuttamaan salkun sisältöön.

8.5 Muut haastattelut

8.5.1 Aniway Oy

Toimeksiantajan kanssa tavattiin Aniway Oy -peliyhtiön toimitusjohtajan Miika Lyytikäinen, jonka kanssa keskusteltiin pitkään palveluun perustuvan pelin mahdollisuuksista, koska yhtenä vaihtoehtona on ollut myös luoda eräänlainen osakepeli palvelun ympärille.

Miikka näki potentiaalia konseptissa ja yhdessä mietittiin, että tästä voisi tehdä esimerkiksi ilmaisen osakepelin, joka markkinoisi varsinaista palvelua. Näin saataisiin uutuus- ja huomion-arvoa palvelulle pelin avulla. Kohdeyleisö olisi nuoret 18-35 vuotiaat, jotka ovat tottuneet pelaamaan pelejä. Tästä kohderyhmästä kiinnostaa varsinkin ne, joista halutaan tulevaisuuden sijoittajia. Samalla pyrittäisiin luomaan yhteisö, jonka avulla voitaisiin tavoittaa uusia potentiaalisia asiakkaita esimerkiksi yhteistyötä tekevälle finanssialan toimijalle. Peli olisi hyvä tapa kannustaa nuoria kokeilemaan osakesijoittamista riskittömästi. Kun pelaaja on saanut sijoittamilleen ”rahoille” tuottoa pelissä niin siitä tulisi hänelle ilmoitus, että kuinka paljon rahaa hän olisi sijoittamalleen pääomalle saanut. Tämä luo pelaajalle tunteen, että miksi hän ei sijoittanut oikeaa rahaa.

Jotta pelaaja voisi alkaa sijoittaa myös oikealla rahalla, sitten kun siltä tuntuu, voisi hän saumattomasti siirtyä pelistä palveluun sijoittamaan oikealla rahalla. Tässä vaiheessa tulisi mukaan maksulliset elementit. Palveluun pyrittäisiin myös lisäämään samoja pelillisiä elementtejä, jotta palvelu tuodaan lähemmäksi peliä. Pelaajia palkittaisiin sekä virtuaalisilla, että reaaliaikailman palkinnoilla. Pelin ja palvelun yhteensovittamisessa ja toteutuksessa tulee huomioida myös pelaajien erilaiset motivaatiotekijät kuten sosiaalisuus, kilpailullisuus sekä maksimaalisen tuloksen saavuttamishalu. Myöskin osakkeiden kurssihistoriaan pelaaminen ja simulointi voitaisiin mahdollistaa.

Pelin tekeminen vaatii kuitenkin paljon työtä ja aikaa. Pitää olla tarkemmin vielä sovittuna hyöty pelifirmalle ja yritykselle. Oikean yhteistyökumppani kanssa tämä on kyllä toteutettavissa.

8.5.2 Finanssivalvonta

Toimeksiantaja halusi myös tietoja rahastotyypistä ja, että pystyisikö tällä konseptilla perustamaan esimerkiksi erikoissijoitusrahaston tai vaihtoehtorahaston. Finanssivalvontaan otettiin yhteyttä ja he pyysivät laittamaan sähköpostia asiasta, jonka ohjaavat oikeille henkilöille. Sovittiin Finanssivalvonnan kanssa puhelinpalaveri ja sieltä otettiin yhteyttä. Heille esitettävät kysymykset olivat siis, että minkälaisen rahastotyyppin tällä konseptilla voisi perustaa ja

kuinka paljon käteistä pystyy pitämään rahaston kassassa eli ”lepuuttamaan”, jos esimerkiksi tulee huonompi suhdanne taloudessa ja pörssissä.

Vastaukset olivat, että ainakaan tällaisenaan tämä konsepti ei heidän mukaansa menisi AIF- eli vaihtoehtorahastojen puolelle, koska vaihtoehtorahaston pääperiaatteena on se, että ne sijoittajat antavat varansa hoitajalle, joka sitten ennalta määrätyn sijoituspolitiikan mukaisesti sijoittaa varat ja sijoittajalle ei jää minkäänäköistä päätäntävaltaa. Vastakysymys oli, että voisiko tämä olla jollain muotoa salkunhoitajan apuväline niin he sanoivat, että lainsäädäntö ei ole aina niin selkeää ja nämä pitää tapauskohtaisesti tarkistaa, koska ESMA:n eli Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen on linjannut, että minkälainen AIF-rahaston tulisi olla. He sanoivat, että jos meillä on henkilöitä, jotka tuntevat enemmän finanssi- ja rahastopuolta niin voitaisiin yhdessä miettiä näitä asioita.

Rahaston käteisen määrään ei ole vaihtoehtorahastoissa linjattu mitään sääntöä tällä hetkellä. Niin sanotusti normaaleissa osakesijoitusrahastoissa on paljon tiukempi sääntely käteisen määrän suhteen. AIF-rahastoissa likviditeetti on olennaista eli että pystyy varoja helposti lunastamaan tai käyttämään. Sekin on olennaista, että miten rahaston tuottoprofiili muodostuu. Riippuu siis rahaston tyypistä, kuinka paljon voi käteisen määrä olla rahaston sisällä.

9 Tutkimuksen tulokset

Tutkimuksen ydinasia on kokoon saadun aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset. Jo tutkimusta aloittaessa tähdättiin tähän tärkeään vaiheeseen. Tutkijalle selviää analyysivaiheessa, minkälaiset vastaukset hän saa tutkimaansa ongelmaan tai ongelmiin. (Hirsjärvi ym. 2009. 220-222.)

Tutkimuksen tuloksena saatiin uusia näkökulmia ja ideoita palveluun sekä sen kehittämiseen. Haastateltavista suurin osa oli samaa mieltä teoriaosuudessa mainitun kollektiivisen päätöksenteon kanssa, että ryhmässä tehdyillä tuloksilla ja päätöksenteolla saadaan keskimääräistä parempia tuloksia aikaiseksi.

Teoriaosuudessa kerrottiin, että jos kootaan tarpeeksi suuri ja monimuotoinen ihmisjoukko tekemään päätöksiä kyseessä olevaa ryhmää kiinnostavista asioista, osoittautuvat nämä kollektiivin tekemät päätökset ennen pitkää yksilön tekemiä päätöksiä paremmiksi. Tulos ei ole riippuvainen yksilön älykkyydestä tai perehdytyksestä asioihin. Myös haastateltavat toivat esille samankaltaisia näkemyksiä ja kokemuksia asiasta. Teoriassa kerrottiin myös, että markkinoiden tehokkuudesta paras todiste on se, että pieni osa sijoittajista, kuten esimerkiksi Finsenses-sivuston käyttäjistä koostuvan kollektiivin tekemät äänestystulokset, pärjää keskimäärin voitokkaammin, kuin pörssimarkkinat. Juuri tästä asiasta keskusteltiin myös kahden haastateltavan kanssa, kun he toivat asian esille. Esimerkiksi analyytikko ja varallisuuden hoidon asiantuntija Kalle Karppinen kertoi, että hänen mielestään ammattilaisista koostuvan tiimin

kollektiivisesti tekemällä perusteellisella analyysillä ja keskustelulla saattaa olla saavutettavissa parempia sijoitustuloksia, kuin yksittäisen henkilön tekemillä päätöksillä tai suuremman joukon kollektiivisella päätöksenteolla.

Haastateltava Eemeli Vierimaa toi myös esille saman seikan eli mitä pienempi fiksu porukka on, sitä parempi tuotto pörssi-indeksiin nähden. Samanlainen näkemys oli myös Karppisella. Vierimaa toi esille, että, jos käyttäjiä on liian paljon, alkaa ryhmä mukautua pörssi-indeksiin. Palvelussa on kyse siitä, että se, jolla osakevalinnat osuvat parhaiten muiden osakevalintoihin nähden saa suurimman painoarvon salkussa ja sinne valittavissa osakkeissa. Tämä takaa sen, että suuremmallakin porukalla äänestykset eivät ala mukautua pörssi-indeksiin vaan se poimii aina parhaiten pärjänneet äänestäjät. Huolimatta siitä, että pörssimarkkinat yleensä osaavat asettaa osakkeille oikeanlaiset hinnat, finanssimarkkinat pärjäävät erittäin huonosti kollektiivisen viisauden hyödyntämisessä varsinkin, kun asiaa vertaa samanlaisiin toimintoihin.

Haastateltava Henri Elo ilmaisi huolensa palvelun käyttäjien osakeäänestyksen aktiivisuuden suhteen. Tähän on ratkaisuna mietitty tutkimuksen toimeksiantajan kanssa käyttäjille lähetettävä palaute heidän tekemistään osakevalinnoista. Käyttäjät saavat viikoittain sähköpostiinsa palautteen, jossa kerrotaan miten omat osakevalinnat ovat osuneet ja miten ne ovat pärjänneet muiden äänestäjien keskuudessa. Käyttäjistä koottaisiin esimerkiksi paremmuuslistat esimerkiksi kymmenestä tai viidestäkymmenestä parhaimmasta sijoittajasta. Näin saadaan käyttäjien kilpailuvietti hereille. Käyttäjiä voidaan myös kannustaa palkitsemalla heistä esimerkiksi viisi parhaiten äänestänyttä esimerkiksi joka viikko tai kuukausi.

Haastatteluissa tuli yhtenä kehitysehdotuksena lisäys palveluun, että siellä seurataan myös ammattilaisten tekemiä sijoituksia. Esimerkiksi Arvopaperi-lehdessä on palsta, jossa kerrotaan mitä ammattisijoittajat ovat ostaneet tai myyneet. Toinen ajatus oli, että jos palvelussa pystyisi näkemään ammattisijoittajien ostojen ja myyntien lisäksi myös sisäpiirikauppojen ostot ja myynnit. Nämä pitäisi tuoda yhteen paikkaan avoimesti esille. Tässä on se mahdollinen huono puoli, että muut käyttäjät alkavat peilata näitä ammattilaisten valintoja.

Markkinointia ajatellen myös tuli ilmi samoja asioita, joita toimeksiantajan kanssa on myös puhuttu, että palvelua voi markkinoida tulevaisuudessa rahastona, jonka sisältöön voi itse olla vaikuttamassa. Yhteisöllisyys on aina hyvä mainita markkinoinnissa, että itse pääsee vaikuttamaan osakesalkun sisältöön.

Eräs tutkimuksen tekijän oma ehdotus palvelulle on, että Fisenses-sivustolle tulisi alakohtaiset vastaavanlaiset salkut eri toimialoille samanlaisella toimintaperiaatteella, kuin nykyinen kollektiivinen salkkukin. Eli esimerkiksi terveysalan pörssiyhtiöille omansa ja teknologia-alalle omansa. Näillä salkuilla voisi kyseisille aloille suotuisana aikana tekemään hyvää tuottoa verrattuna koko pörssin indeksiin.

Tutkimuksesta saadut tulokset tukevat teoreettista taustaa, jonka mukaan kollektiivin tekemillä yhteisillä päätöksillä saadaan aikaan keskimääräistä laadukkaampia tuloksia ja, että aina joku ryhmästä pystyy tekemään keskimääräistä parempia tuloksia. Tällöin siis yhden tietyn henkilön ei tarvitse olla koko ajan oikeassa vaan riittää, että jollain ryhmän jäsenellä osuu osakevalinnat sillä kertaa oikein. Mitä isompi ryhmä niin sitä todennäköisemmin joku ryhmän jäsenistä pystyy valitsemaan keskimääräistä paremmat osakkeet juuri kyseisessä markkinatilanteessa.

9.1 Tulosten tarkastelu ja luotettavuuden arviointi

Tulokset on saatu työn kannalta laadukkaalta otokselta eli kokeneilta ammattisijoittajilta, sijoitusallalla töissä olevilta tai aktiivisilta yksityissijoittajilta, joten tuloksia voidaan pitää luotettavina. Tutkimustuloksissa on myös tutkimuksen tekijän omia ajatuksia palvelun kehittämisestä. Nämä ajatukset suhteessa haastateltavilta saatuihin tuloksiin eivät ole ristiriidassa keskenään vaan tukevat ideointia ja palvelun kehittämistä. Tulokset kerättiin haastattelujen avulla ja niitä käytiin läpi toimeksiantajani kanssa yhdessä. Haastatelluilla ihmisillä on asiantunteva näkemys asiasta ja he tietävät ajankohtaisista asioista paljon, mitä pörssissä tapahtuu. Haastateltaviksi valittiin myös nuorempia sijoittajia, jotta myös heidän näkemyksensä saatiin mukaan tutkimukseen.

Opinnäytetyön eri osuudet etenevät johdonmukaisesti ja niistä syntyy ehjä kokonaisuus. Työhön valittu tutkimusmenetelmä sopi tähän tutkimukseen hyvin. Kerätyt haastattelut nauhoitettiin kysymällä lupa haastateltavalta ja ne litteroitiin lyhyen ajan sisällä haastattelujen jälkeen. Jokaiselta haastateltavalta kysyttiin vielä erikseen lupa, saako heidän nimiään käyttää tässä tutkimuksessa. Tutkimuksessa otettiin huomioon eettiset sekä hyvät tutkimuskäytännöt. Laadukkaan otannan, hyvin harkittujen kysymysten ja huolellisen litteroinnin sekä haastattelujen analysoinnin avulla saatiin relevantteja ja laadukkaita tutkimustuloksia.

Näiden tulosten pohjalta muodostettiin johtopäätökset ja kehitysehdotukset palvelulle. Tutkimus toi uutta näkökulmaa tutkimusongelmaan. Saadut johtopäätökset ja kehittämissuhteet perustuvat tutkimuksen aikana ilmi tulleisiin asioihin, jotka käytiin läpi työn toimeksiantajan kanssa.

Opinnäytetyössä on pyritty noudattamaan eettisiä tutkimustapoja ja toimittu hyvien tutkimuskäytäntöjen mukaisesti. Tutkimuksen luotettavuutta ajatellen on otettu huomioon se, että tutkimustulokset ja käytetyt menetelmät on pyritty kuvaamaan tarpeeksi kattavasti, jotta raportointi ei ole ollut harhaanjohtavaa. Tulokset on kirjattu kattavasti ja samojen tulosten turhaa kirjaamista useita kertoja on pyritty välttämään.

9.2 Työn yleistettävyyys

Työn yleistettävyyden kannalta oleellista on, että otanta muodostuisi mahdollisimman samanlaisen kokemusmaailman omaavista henkilöistä ja heille annettaisiin samat esitiedot tutkittavasta asiasta (KvaliMOTV 2019). Tässä tutkimuksessa suurin osa otannasta omaavat hyvin samanlaisen finanssialan koulutuksen sekä työskentelevät tai ovat työskennelleet sijoittamisen parissa. Heillä kaikilla on vähintäänkin kokemusta osakesijoittamisesta ja pörssistä. Heille annettiin ennen haastattelua samanlaiset ensikäden tiedot tutkittavasta asiasta palvelun esitteen ja nettisivujen muodossa. Haastateltavilta saatiin samanlaisia vastauksia haastatteluja tehdessä, joka viittaa työn yleistettävyyteen.

10 Johtopäätökset ja yhteenveto

Tämän tutkimuksen myötä on syntynyt ajatuksia opinnäytetyötä varten kerätystä aineistosta ja haastatteluista sekä saatu myös konkreettista hyötyä ja ehdotuksia. Ensinnäkin finanssikonsernille, jonka kanssa on neuvottelut kesken palvelun lanseerauksesta, voisi sanoa, että kaikki haastateltavat ovat kehuneet ideaa mielenkiintoiseksi ja potentiaaliseksi. Kehuja on kerännyt hyvä tuotto indeksiin verrattuna ja toimiva yksinkertainen konsepti, jossa parhaiten pärjäneet äänestäjät saavat äänestyksissä suurimman painoarvon. Kaikille haastateltaville oli uutta, että sijoittajat pääsevät äänestämään kollektiivisesti osakkeita, joita salkkuun valitaan. Haastateltavat olivat valmiita tällaista palvelua vähintäänkin kokeilemaan.

Jotkut haastateltavat sanoivat, että sivuilla voisi olla enemmän sisältöä ja tietoa yrityksistä ja niiden tunnuslukuista. Tästä tulikin ehdotus, että jos finanssikonserni lähtee mukaan palvelun niin voisihan heidän dataansa käyttää sivuilla esimerkiksi avainlukujen muodossa, joka loisi myös vakuuttavuutta käyttäjien silmissä. Finanssikonsernille voisi myös sanoa, että esimerkiksi sosiaalisen median foorumit ovat valmiita markkinointikanavia palvelulle, joista tulisi mahdollisia uusia asiakkaita heille, kun tätä alettaisiin niissä mainostamaan. Nordnetillekin tuli uutena tuotteena Smart-salkut niin, jos haluaa pärjätä kilpailussa, niin heillä pitäisi olla myös uusi tuote tai palvelu.

Tutkimuksen tekijän oma ehdotus on myös, että kun palvelu tai rahasto saadaan toimivaksi konseptiksi niin tämän yhden rahastosalkun rinnalle tehdään myös toimialakohtaisia samalla toimintamallilla varustettuja rahastosalkkuja valikoimaan. Niissä tiettyjen alojen ammattilaiset äänestäisivät heidän näkemyksensä mukaan parhaita osakkeita ja paras äänestäjä saa salkussa suurimman painoarvon. Eri toimialarahastot ovat kylläkin herkempiä arvonmuutoksille, mutta tietyille alalle suotuisana aikana oikeilla osakevalinnoilla voisi saada hyvääkin ylituottoa. Nykyisessäkin palvelussa tulisi olla valinnat eri toimialoille, että käyttäjä voisi äänestää esimerkiksi terveystalaa ja se nostaisi terveystalalan osakkeiden painoarvoa salkussa.

Yksi kehityskohde, joka mietittiin myös vastausten perusteella toimeksiantajani kanssa, on palaute sijoittajien tekemistä sijoituksista viikoittain sähköpostiin. Heille tulisi siis

uutiskirjeenä tulokset heidän äänestämien osakkeiden pärjäämisestä eri toimialoilla tai yritysten eri kokoluokissa. He näkisivät listan, jossa on viikon parhaimmat osakkeet ja he näkevät korostettuna, miten heidän osakkeensa ovat pärjänneet suhteessa muihin. Kirjeestä tulisi sellainen, että se opettaa sijoittajaa siinä mielessä, että miksi jotkut osakkeet ovat pärjänneet paremmin kuin toiset tai hänen valitsemansa. Palautteessa olisi myös viikon pääuutiset, jotka ovat vaikuttaneet osakkeiden kursseihin.

Palvelusta suunniteltiin myös mahdollista peliä palvelun ympärille niin kuin tutkimuksessa aiemmin kerrottiin. Ideaa valmisteltiin pitkälle ja se on yhtenä kehitysehdotuksena, jos se tuntuu järkevältä investoinnilta. Tällä hetkellä, kun neuvottelut ovat vielä kesken suuren finanssikonsernin kanssa, on asia vielä jäänyt suunnitteluvaiheeseen.

11 Oman oppimisen arviointi

Työn alussa kerättiin paljon teoriapohjaa työn keskeisistä aiheista eli kollektiivisesta älykkyydestä sekä sijoittamisesta. Aineistoa löytyi näistä aiheista yllättävän paljon niin kirjallisessa muodossa, kuin sähköisessäkin.

Itse tutkimusprosessi sujui hyvin. Vaikeinta oli saada sopivia haastateltavia, mutta sopivat haastateltavatkin löytyivät monien haastattelupyyntöjen jälkeen. Haastattelutilanteet olivat loppujen lopuksi hyvin opettavaisia ja antoisia. Niistä saatiin paljon hyvää tietoa työtäni ajatellen. Itse teemahaastattelurungon kanssa kuitenkin nousi esiin huomio, että sillä ei saatu haluttuja kehitysehdotuksia palvelua ajatellen ja sitä päätettiin muuttaa. Kysymysten testaus oli liian vajavaista alussa.

Opinnäytetyöprosessi opetti johdonmukaista työskentelyä ja itsekuria, jotta työn kanssa pystyttiin etenemään aikataulullisesti. Ensin ei saatu tarpeeksi haastatteluja ja sitä kautta aineistoa, jolloin työ viivästyi aikataulusta. Haasteita ei kuitenkaan ollut teoriataustan löytämisessä. Tutkimuksesta tuli loppujen lopuksi sisällöllisesti kattava ja suunnitelmien mukainen.

Lähteet

Painetut

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Raamatutrükikoda.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hyttinen, M. 2017. Suosioharha: sijoittaminen on taitolaji. Helsinki: Alma Talent.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino

Lindström, K. & Lindström, T. 2011. Onnistu osakemarkkinoilla. Helsinki: Talentum.

Parviainen, J. 2006. Kollektiivinen asiantuntijuus. Tampere: Yliopistopaino.

Salo, M. 2016. Sijoittamisen ohjaaminen - Sijoitusneuvot ja -suositukset sijoittajan päätöksen-teossa. Helsinki: Alma Talent.

Surowiecki, J. 2007. Joukkojen viisaus: miksi monet ovat viisaampia, kuin harvat. Helsinki: Terra cognita.

Turtiainen, M. 2018. Sijoituspalvelut ja asiakas. Helsinki: Alma Talent.

Sähköiset

Du, Y., Dong, Y., Qin, Z. & Wan, T. 2011. Exploring Market Behaviours with Evolutionary Mixed-Games Learning Model. Viitattu 07.06.2018.

https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-23935-9_24

Erkkilä, J. 2017. Kolme syytä, miksi osakesijoittajat häviävät indeksille. Viitattu 17.3.2019.

<https://www.salkunrakentaja.fi/2017/05/osakesijoittajat-indeksi-osakepoiminta/>

Fisenses.fi. Viitattu 12.3.2018.

<https://fisenses.fi/>

Hakkarainen, K. 2006. Kollektiivinen älykkyys. Viitattu 10.6.2018.

<http://www.helsinki.fi/science/networkedlearning/material/KaiHakkarainenKollektiivinen.pdf>

Harma, O. 2018. Nordnetin Superrahastot ovat markkinointia ja pyörivät tappiolla - Sijoittajalle nollakuluinen rahasto kelpaa. Arvopaperi.6.10.2018. Viitattu 13.3.2018.

https://www.arvopaperi.fi/kaikki_uutiset/nordnetin-superrahastot-ovat-markkinointia-ja-pyorivat-tappiolla-sijoittajalle-nollakuluinen-rahasto-kelpaa-6743886

Hintikka, K. 2008. Web 2.0 and the Collective Intelligence. Viitattu: 13.03.2018.

<https://dl.acm.org/citation.cfm?id=1457199.1457235>

Hyttinen, M. 2017. Suosioharha: sijoittaminen on taitolaji. Helsinki: Alma Talent. Viitattu 06.09.2018.

<https://laurea.finna.fi/Search/Results?lookfor=suosioharha&type=AllFields&limit=20>

Kahra, H. 2019. On kunniallisempaa epäonnistua sovinnaisesti kuin onnistua epäsovinnaisesti. Viitattu 12.2.2019.

<https://indexvarainhoito.fi/on-kunniallisempaa-epaonnistua-sovinnaisesti-kuin-onnistua-epasovinnaisesti/>

KAMK. Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus. 2018. Viitattu 13.3.2018.

<https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Tavoite-ja-tarkoitus>

Luoma, T 2019. Aamulehti: Suomalaiset käyttävät hämmentävän paljon rahaa uhkapeleihin Viitattu 25.2.2019.

<https://www.aamulehti.fi/a/201473570>

Ma, Y., Li, G., Dong, Y. & Qin, Z. 2010. Minority Game Data Mining for Stock Market Predictions. Viitattu 07.06.2018.

https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-15420-1_15

Malone, T.W. & Bernstein, M.S., Collective Intelligence -käsikirja, MIT Press, 2015. ProQuest Ebook Central. Viitattu 15.3.2019.

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/laurea/detail.action?docID=4093115&query=collective+intelligence>

Minilex.fi. Mikä on arvo-osuustili? Viitattu 15.3.2019.

<https://www.minilex.fi/a/mik%C3%A4-on-arvo-osuustili>

MTV. 2015. Korot nousevat joskus. Viitattu 13.3.2018.

<https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/korot-nousevat-joskus-nain-rajusti-se-nakyy/4712762>

Raeste, J-P. 2018. Pian piensijoittajakin voi ostaa ja myydä osakkeita ilman veroja. Helsingin Sanomat. 09.03.2018. Viitattu 12.3.2018.

<https://www.hs.fi/talous/art-2000005596711.html?share=84b6f46258dfdc826f4db5243cfc84>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 15.3.2018.

http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf

SEB. 2019. Erilaiset rahastot. Viitattu 12.3.2019.

<https://seb.fi/yksityisasiakkaat/saasta-ja-sijoita/tietoa-rahastoista/erilaiset-rahastot>

SEB. 2019. Sijoittamisen riskit ja verotus. Viitattu 15.4.2019.

<https://seb.fi/yksityisasiakkaat/saasta-ja-sijoita/tietoa-rahastoista/sijoittamisen-riskit-ja-verotus>

Sijoittaja.fi. 2019. Mikä on ETF? Viitattu 14.3.2019.

<https://www.sijoittaja.fi/etf-sijoittaminen/mika-on-etf/>

Sijoitusrahastot.org. 2019. Osakesijoittaminen & sijoittaminen osakkeisiin. Viitattu 14.4.2019.

<https://sijoitusrahastot.org/osakesijoittaminen/>

Säästämällä rikkaaksi. 2018. Viitattu 09.10.2018.

<http://saastamallarikkaaksi.blogspot.com/>

Julkaisemattomat

Niinikivi T. 2018. Yrityksen perustajan haastattelu. 16.3.2018. OCTO Solutions Oy. Lohja.

Komulainen J. 2018. Toimitusjohtajan haastattelu. 16.3.2018. OCTO Solutions Oy. Lohja.

Kuviot

Kuvio 1: Fisenses.fi by Octo Solutions. 2019	9
--	---

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelurunko.....	49
-------------------------------------	----

Liite 1: Teemahaastattelurunko

1. Oletko huomannut tai kuullut, että kollektiivista älykkyyttä hyödynnettäisiin sijoittamisessa ja miten?
2. Oletko kuullut ennen vastaavanlaisesta palvelusta?
3. Miten mielestäsi kollektiivista älykkyyttä voisi hyödyntää sijoittamisessa?
4. Luotatko enemmän yksilöllisiin vai yhteisöllisiin päätöksiin sijoittamisessa?
 - a. Miten päätöksentekijöiden määrä vaikuttaa tässä?
 - b. Miten alan ammattilaisten osuus vaikuttaa?
5. Olisitko valmis sijoittamaan tämän kaltaiseen palveluun/rahastoon?
6. Mitä mieltä olet palvelusta? Onko sinulla yleisiä mielipiteitä tai kehitysehdotuksia, miten Fisenses-palvelua voisi kehittää tai muuttaa?